

ชื่อเรื่อง กลองยาวบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
ผู้แต่ง นายหิรัญ จักรเสน
มหาวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่พิมพ์ 2557

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1. ประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 2. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 3. ท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 4. ทำฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์จากผู้รู้ นักแสดง นักดนตรี และผู้ชม นำเสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1.ประวัติและผลงานของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีนายบุญเงิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะ ได้เริ่มการแสดงวงกลองยาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรียนมาจากพ่อสุด ภูงาฟ้านายบุญเงิน ศรีบุญมีได้รับแรงบันดาลใจในการตีกลองยาวของนายบุญเพ็ง ภูทรายศรี นายบุญเงิน ศรีบุญมีเคยสอนให้กับคณะโนนภิบาล อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

2.ในปัจจุบันนั้นมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเข้ามาประกอบเช่น พิณไฟฟ้า เบส เป็นต้น ในลักษณะของการประสมวงกลองยาวในยุคก่อนกำหนดราว พ.ศ.2510 นั้น มีกลองยาว 3 ใบ กลองรำมะนา 2 ใบ ฉาบ 2 คู่แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มสมาชิกในวงขึ้นอีกคือ กลองยาว 6 ใบ ฉาบ 7 คู่ กลองรำมะนา 2 ใบ ฆ้อง 1 ใบ ขอ 1 อัน ฉิ่ง 1 คู่

3.ท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงมีการต่อตัวของวงกลองยาวโดยใช้นักดนตรียืนบนไหล่ผู้ด้านบนและนั่งอยู่บนไหล่ของมือฉาบและฟ้อนประกอบ การแปรแถวในการบรรเลงวงกลองยาว เครื่องดนตรี ฉาบ เกราะ ฉิ่ง จะอยู่อีกแถวกับกลอง ทำนองบรรเลงวงกลองยาว ทำโยนบรรเลงวงกลองยาว ทำนอนในการตีกลองยาว มีการแตกขยายจังหวะเพิ่มเติมจากจังหวะแบบโบราณมีการผสมผสานกระสวนจังหวะแบบใหม่ๆให้เข้ากับความต้องการของสังคมปัจจุบัน

4.ทำฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขามจากการศึกษาพบทำฟ้อนรำประกอบการแสดงกลองยาว 39 ท่า

Title Long Drum of Nong Kham Village Yang Talad district, Kalasin Province
Author Mr.Hirun Jaksen
University The Faculty of Fine and Applied Art, Khon Kaen University
Year of Publication 2014

Abstract

The aim of this research is to study the following: 1. The history and the works of the Long Drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 2. The instruments and tools that are used in the long drum performance of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 3. The postures and the performance of the long drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 4. The dance accompanying the performance of the long drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. The study was done through documents, field observations and interviews from the knowledgeable people, performers, the musicians, and the spectators. The research was presented using descriptive analysis method. The result of the study shows the following:

1. The history and the works of the long drum band of Nong Kham village, Don Somboon sub-district, Yang Talad district, Kalasin province: Mr. Boonweun Seeboonmee is the head of the group. They started the performance since the year 1967 until the present. Mr. Boonweun learned about the performance from Mr. Sood Phuyafah. Mr. Boonweun got the inspiration on long drum performance from Mr. Boonpheng Phusaisee. Mr. Boonpheng had also taught the Nonphibaan band from Kae Dam district, Mahasarakham province.
2. At the present time, other musical instruments had been incorporated into the performance such as electric “pin” (thai mandolin), and electric bass. In the beginning stage of the long drum performance, around the year 1967, there were 3 long drums, 2 bass drums, 2 pairs of cymbals. But more members had been added to the band which brought the band up to 6 long drums, 7 pairs of cymbals, 2 bass drums, 1 gong, 1 “kor”, one pair of small cymbal.

3. The postures and the performance of the band consist of one musician standing on the shoulder of the other while one sitting on the shoulder of the cymbalist and accompanied by the dance. As for the lining up, all the cymbals will be in the same line which will be shifting between the sitting postures while playing drums, the standing postures, and the laying down postures. More rhythm had been added to the original music to meet the demands of the current society.
4. From the study, 39 dancing styles were found from the dance of the long drum band of Nong Kham village.

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากการได้รับทุนวิจัยคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี พ.ศ.2556 ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและคณะผู้บริหาร ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อนุญเงิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์และสมาชิกในคณะทุกท่าน ได้ให้ความกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ โรงเรียนลำปาววิทยาคม ที่อนุเคราะห์สถานที่และร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอขอบพระคุณนักวิชาการ ผู้รู้ เกี่ยวกับกลองยาวอีสาน อาจารย์จักรพงษ์ ชมพูพิศ อาจารย์วิชิต ภักดีรัตน์, ครูสุกัญญา ทองทิพย์, คุณอรจิรา หัตถพนมที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัย นักศึกษาสาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง สาขาดุริยางคศิลป์(พื้นเมือง) คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อฝึกทักษะเรียนรู้การแสดงกลองยาว และทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยฉบับนี้ โดยไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

หิรัญ จักรเสน

บทความเรื่อง กลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

หิรัญ จักรเสน

อาจารย์สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทวนวิจัยคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2556

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1. ประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาว คณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 2. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 3. ท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงวงกลองยาว คณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 4. ทำพ็อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาว คณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและภาคสนาม ด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์จากผู้รู้ นักแสดง นักดนตรี และผู้ชม นำเสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1.ประวัติและผลงานของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีนายบุญเวิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะ ได้เริ่มการแสดงวงกลองยาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรียนมาจากพ่อสุด ภูเขาฟ้า นายบุญเวิน ศรีบุญมีได้รับแรงบันดาลใจในการตีกลองยาวของนายบุญเพ็ง ภูทรายศรี นายบุญเวิน ศรีบุญมีเคยสอนให้กับคณะโนนภิบาล อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

2.ในปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเข้ามาประกอบเช่น พิณไฟฟ้า เบส เป็นต้น ในลักษณะของการประสมวงกลองยาวในยุคก่อนกำหนดราว พ.ศ.2510 นั้น มีกลองยาว 3 ใบ กลองรำมะนา 2 ใบ ฉาบ 2 คู่ แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มสมาชิกในวงขึ้นอีกคือ กลองยาว 6 ใบ ฉาบ 7 คู่ กลองรำมะนา 2 ใบ ฆ้อง 1 ใบ ขอ 1 อัน ถึง 1 คู่

3.ท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงมีการต่อตัวของวงกลองยาวโดยใช้นักดนตรียืนบนไหล่อยู่ด้านบนและนั่งอยู่บนไหล่ของมือฉาบและพ็อนประกอบ การแปรแถวในการบรรเลงวงกลองยาว เครื่องดนตรี ฉาบ เกราะ ถึง จะอยู่อีกแถวกับกลอง ทำนองบรรเลงวงกลองยาว ทำขึ้นบรรเลงวงกลองยาว ทำนองในการตีกลองยาว มีการแตกขยายจังหวะเพิ่มเติมจากจังหวะแบบโบราณมีการผสมผสานกระสวนจังหวะแบบใหม่ๆให้เข้ากับความต้องการของสังคมปัจจุบัน

4.ทำพ็อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขามจากการศึกษาพบทำพ็อนรำประกอบการแสดงกลองยาว 39 ท่า

Abstract

The aim of this research is to study the following: 1. The history and the works of the Long Drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 2. The instruments and tools that are used in the long drum performance of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 3. The postures and the performance of the long drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. 4. The dance accompanying the performance of the long drum band of Nong Kham village, Yang Talad district, Kalasin province. The study was done through documents, field observations and interviews from the knowledgeable people, performers, the musicians, and the spectators. The research was presented using descriptive analysis method. The result of the study shows the following:

1. The history and the works of the long drum band of Nong Kham village, Don Somboon sub-district, Yang Talad district, Kalasin province: Mr. Boonweun Seeboonmee is the head of the group. They started the performance since the year 1967 until the present. Mr. Boonweun learned about the performance from Mr. Sood Phuyafah. Mr. Boonweun got the inspiration on long drum performance from Mr. Boonpheng Phusaisee. Mr. Boonpheng had also taught the Nonphibaan band from Kae Dam district, Mahasarakham province.
2. At the present time, other musical instruments had been incorporated into the performance such as electric “pin” (thai mandolin), and electric bass. In the beginning stage of the long drum performance, around the year 1967, there were 3 long drums, 2 bass drums, 2 pairs of cymbals. But more members had been added to the band which brought the band up to 6 long drums, 7 pairs of cymbals, 2 bass drums, 1 gong, 1 “kor”, one pair of small cymbal.
3. The postures and the performance of the band consist of one musician standing on the shoulder of the other while one sitting on the shoulder of the cymbalist and accompanied by the dance. As for the lining up, tall the cymbals will be in the same line which will be shifting between the sitting postures while playing drums, the standing postures, and the laying down postures. More rhythm had been added to the original music to meet the demands of the current society.

4. From the study, 39 dancing styles were found from the dance of the long drum band of Nong Kham village.

บทนำ

ในสมัยก่อน เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นภายในชุมชน หัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้านก็จะต้องเรียกระดมผู้คนจากที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การส่งสัญญาณเรียกต้องใช้เครื่องมือเข้าช่วย ซึ่งแต่ดึกดำบรรพ์มาน่าจะได้แก่เกราะ อย่างที่เราคุ้นกับคำว่า “ตีเกราะเคาะไม้” ดังเป็นพวกไวกึ่งทางสแกนเนเวีย ก็จะใช้เขาสัตว์ป่าเรียกคน ต่อมาเมื่อชุมชนพัฒนาขึ้นเป็นบ้านเป็นเมือง เข้า วัฒนาการของการบอกข่าวก็ก้าวหน้าตามขึ้นมา ความซับซ้อนในการสื่อสารมากขึ้น คือไม่บอกระดมกำลังหรือเรียกคนมาประชุมอย่างเดียว แต่กำหนดลงไปทันทีว่า เสียงเช่นนี้ดียาจีครั้ง สั้นกี่ครั้ง หมายถึงบอกเหตุไฟไหม้หรือบอกเหตุการณ์สู้รบเป็นต้น ในขณะเดียวกันเครื่องมือที่ใช้บอกสัญญาณจากเกราะจากเขาสัตว์หรือของที่ทำได้จากธรรมชาติ ก็ถูกดัดแปลงพัฒนาขึ้นมา เป็นกังสดาล (ระฆังหิน), โปงกลาง (ในท้องถิ่นภาคอีสาน), ระฆัง จนมาถึงกลอง ตามหลักฐานทางโบราณคดีของไทย กลองดูเหมือนจะมีใช้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือพบกลองมโหระทึกทำจากสำริด ในดินแดนประเทศไทย จนย่างเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ดังหลักฐานที่เคยพบกลองมโหระทึกสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) ในดินแดนประเทศไทยเช่นกัน (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี 2535 : 31-33)

กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี (Percussion Instruments) ที่เก่าแก่มาก โดยมีหลักฐานจากการขุดค้นทางโบราณคดี ในช่วงศตวรรษที่ 3-6 กลองที่ใช้ตีประกอบพิธีกรรม อันเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มนำมาใช้ในประเทศเวียดนามเหนือ เป็นศิลปะร่วมสมัยของอารยธรรมคอนซอน เป็นกลองมโหระทึกทองสัมฤทธิ์ ขุดพบหลายขนาด คนโบราณได้ผลิตกลองชนิดนี้ สืบทอดกันมา อารยธรรมคอนซอนได้รับการเผยแพร่เข้ามาในระเทศจีนทางมณฑลยูนนานตอนใต้แล้วขึ้นไปทางเหนือ อีกส่วนหนึ่งเข้าไปในประเทศพม่า โดยพวกชาวกระเหรี่ยงชาวเขาเผ่าหนึ่ง มีหลักฐานทางโบราณคดีจากการขุดค้นคว้านในปี พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) (ปัญญา รุ่งเรือง. 2521 : 60)

วงกลองยาว เป็นการประสมเครื่องดนตรีประเภทกลองประกอบด้วย กลองยาว 3-4 ใบ กลองระฆังนาอีสาน (กลองตั้ง) จำนวน 1 ใบ และฉาบ 1 ใบ กลองยาวจะตีเป็นกระสวนจังหวะแบบอีสาน กลองยาวจะเล่นเป็นเสียงหลัก กลองตั้งจะเน้นจังหวะหนัก ฉาบบรรเลงล้อกับกลองยาวและลงจังหวะหนักพร้อมกัน กลองยาวนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ตามงานบุญต่าง ๆ เพราะมีเสียงดังและสะดวกในการนำไปเล่นในที่ต่าง ๆ

กลองยาวอีสานไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเริ่มเล่นแต่เมื่อใด นิยมเล่นในงานบุญประเพณีที่สำคัญ กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีเป็นวงเข้ากับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เพื่อให้ความเพลิดเพลิน

สนุกสนาน กลองยาวนิยมแสดงกันมากในภาคอีสาน เป็นกลองที่มีชื่อเรียกว่ากลองกันโล่ง หรือกลองหาง (นัครบ มุลาลี. 2534 : 95)

ปัจจุบันกลองยาวที่ใช้งานประเพณีต่าง ๆ มีการปรับปรุงพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ดินตามากยิ่งขึ้น เรียกกันทั่วไปว่า “กลองยาวประยุกต์” มีลักษณะแตกต่างจากกลองยาวสมัยก่อน คือมีจำนวนกลองมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความรักความสามัคคีของคนในชุมชนและเป็นคณะกลองยาวที่ได้สืบทอดการบรรเลงกลองยาวตามรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการบรรเลงกลองยาวตามวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานดั้งเดิมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังได้มีการประยุกต์การบรรเลงกลองยาวให้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการเน้นความหนักแน่นของจังหวะกลอง อีกทั้งลีลาการบรรเลงของผู้ตีกลองที่มีความสุภาพเรียบร้อย อันเป็นการกระตุ้นให้การบรรเลง

กลองยาวในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าการบรรเลงกลองยาวในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานจะได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น แต่เป็นการถ่ายทอดวิธีการและรูปแบบของการบรรเลงด้วยวิธีมุขปาฐะ หรือการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า ปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ตัวอย่างเช่น กลองยาวประยุกต์ในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นกลองยาวโบราณ ซึ่งบรรเลงเฉพาะกลองยาว กลองตั้งและฉาบเท่านั้น ได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการตีกลองยาวแบบโบราณก็ได้เลือนลางหายไปจากสังคมปัจจุบันผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาลักษณะการตีกลองยาวโบราณรวมถึงบริบทอื่นๆ โดยรอบเพื่อบันทึกไว้ให้ยู่คู่ลูกหลานสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ศึกษาเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ศึกษาทำฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ศึกษาดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาวโบราณ คณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 ศึกษาท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

1.4 ศึกษาทำนองรำประกอบการแสดงวงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ด้านพื้นที่ทำการศึกษา

นักดนตรี นักฟ้อน วงกลองยาวของคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 สัมภาษณ์หัวหน้าคณะกลองยาว นักดนตรีวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 สัมภาษณ์นางฟ้อนวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 สัมภาษณ์ผู้ชมการแสดง ผู้รู้และนักวิชาการทางด้านดนตรีพื้นบ้านวงกลองยาว

4. ด้านระยะเวลาทำการศึกษา

ใช้เวลาในการศึกษา ตั้งแต่ กันยายน พ.ศ.2556 – กันยายน พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลองยาว หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทตีที่ใช้ในวงกลองยาวอีสาน
2. วงกลองยาว หมายถึง นักดนตรี นักฟ้อน เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาว
3. ประวัติความเป็นมา หมายถึง การจัดตั้งและพัฒนาการ
4. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ หมายถึง กลองยาว รำมะนา ฉาบ เกราะ พิณ เครื่องเสียง
5. ท่วงทำนองและการบรรเลงกลองยาว หมายถึง ท่วงทำนองในการบรรเลงของนักดนตรี
6. ทำฟ้อน หมายถึง ทำฟ้อนของนักฟ้อน

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

นายบุญวิน ศรีบุญมี อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 143 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอน
สมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ หมายเลขโทรศัพท์ 083-3352569 จบการศึกษาชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนป่าแดง มีอาชีพหลักคือทำนา กล่าวว่าได้เริ่มการแสดงวงกลองยาวมา
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรียนมาจากพ่อสุด ภูเขาฟ้า นายบุญวิน ศรีบุญมีได้รับแรงบันดาลใจ
ใจในการตีกลองยาวของนายบุญเพ็ง ภูทรายศรี ซึ่งได้กล่าวชื่นชมว่ามีเทคนิคการตีกลองยาวที่เก่งมาก

นายบุญวิน ศรีบุญมีเคยสอนให้กับคณะ โนนภิบาล อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม การ
แสดงในสมัยก่อนนั้นแตกต่างจากสมัยปัจจุบันคือในสมัยก่อนการตีกลองยาวประกอบพ็อนโดยที่ไม่มี
มีเครื่องดนตรีอื่นๆประกอบ แต่ในปัจจุบันนั้นมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเข้ามาประกอบเช่น พิณ พิณ
เบส เป็นต้น

โดยในการแสดงในแต่ละครั้งจะต้องมีการไหว้ครูก่อน โดยมีเครื่องไหว้ครูดังนี้ ดอกไม้ รูป
เทียน เหล้าขาว แป้ง ยาสูบ ลักษณะการแต่งกายนั้นก็มีความแตกต่างจากในอดีตไม่มากนักคือเน้นที่
การแต่งกายแบบพื้นบ้าน

ในลักษณะของการประสมวงกลองยาวในยุคก่อนการวัดราว พ.ศ.2510 นั้น มีการประสมวง
ดังต่อไปนี้

กลองยาว	3 ใบ
กลองรำมะนา	2 ใบ
ฉาบ	2 คู่

มีรายนามนักดนตรีดังต่อไปนี้

นายปรี ภูทรายศรี	ตีกลองยาว
นายเคน ภูทอง	ตีกลองยาว
นายบุญเพ็ง ภูทรายศรี	ตีกลองยาว
นายบุญวิน ศรีบุญมี	ตีกลองรำมะนา
นายทอง ดิบุลา	ตีกลองรำมะนา
นายใบ ภูทรายศรี	ตีฉาบ
นายเดือน ภูตาคล้าย	ตีฉาบ

ลักษณะการประสมวงกลองยาวในปัจจุบันมีลักษณะดังต่อไปนี้

กลองยาว	6 ใบ
ฉาบ	7 คู่
ประกอบไปด้วย	ฉาบใหญ่ขนาด 12 นิ้ว 3 คู่
	ฉาบกลางขนาด 10 นิ้ว 2 คู่

	ฉาบเล็กขนาด 9 นิ้ว 2 คู่
กลองรำมะนา	2 ใบ
ฆ้อง	1 ใบ
ขอ(เกราะ,ชอลอ)	1 อัน
ฉิ่ง	1 คู่

ในปัจจุบันคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์มีนักดนตรี นักฟ้อนและอื่นๆ ไปแข่งขันที่จังหวัดอุบลราชธานี “ งานศึกกลองยาวสะพานฟ้าครั้งที่ 2 ” ที่จังหวัดอุบลราชธานีประมาณ 50 คน นำทีมโดยนายบุญวิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะ

ในปัจจุบันมีการนำเครื่องเสียงที่เป็นลักษณะการเคลื่อนที่ได้โดยใช้รถเข็นนำในหมู่บ้านนำมาทำเป็นรถที่ใส่เครื่องเสียงประกอบไปด้วย ลำโพงฮอลล์ ตู้ลำโพงเสียงเบส พาวเวอร์แอมป์ ใช้แบตเตอรี่เป็นต้นกำเนิดไฟฟ้าขนาด 12 โวลต์ อีกทั้งยังนิยมใช้กีตาร์เบส พิณไฟฟ้า กลองชุดเข้ามาประกอบการแสดงวงกลองยาวในปัจจุบันอีกด้วย จุดเด่นที่สำคัญของวงกลองยาวบ้านหนองขามคือไม่มีการร้อง แต่จะใช้ท่วงทำนองของพิณแทนท่วงทำนองของการร้อง โดยใช้เพลงลูกทุ่ง-หมอลำที่ได้รับคามนิยมในปัจจุบันและในอดีตในการบรรเลง

นายบุญวิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม

จากอดีตมีทำฟ้อนเพียง 3 ท่าเช่น ลำลาว ลำสั้น ถึงปัจจุบันมีทำฟ้อนที่ได้รับการพัฒนามาตลอด จากไม่กี่ท่า มีเพิ่มมาประมาณ 30 ท่าในยุคกลางและในปัจจุบันมีมากกว่า 70 ท่าในทำฟ้อนลาว 20 ท่ารำไทยและอื่นๆที่นำมาผสมผสานอีก มีการเรียนรู้มาจากครูจากกาฬสินธุ์ประมาณ 10 ท่า

อัตราค่าจ้างแต่เดิมนั้นประมาณ 500-700 บาทปัจจุบันค่าจ้างประมาณ 15,000 บาทขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้ไกลเพราะเกี่ยวข้องกับค่าน้ำมันซึ่งเปลืองในการเดินทางและสมาชิกในวงอื่นๆอีกที่

ร่วมกันไปแสดง ซึ่งเฉลี่ยในปีหนึ่งมีงานประมาณ 20-30 งานทั้งงานแห่บุญประเพณีต่างๆ เช่นงาน
กฐิน งานบวช เป็นต้นอีกทั้งไปทำการแข่งขันกลองยาวในพื้นที่อื่นๆอีก

นางดิน ภูตาดลาย ผู้ชมการแสดง

นางดิน ภูตาดลาย อายุ 78 ปีบ้านเลขที่ 73 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และนางไข่ ภูทรายศรี อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 139 หมู่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้ชมการแสดงกล่าวว่า “เป็นคณะกลองยาวที่เล่นได้ไพเราะดี การแสดงดี เก่งมา ไปชนะทุกสนามแข่งขัน” อีกทั้งได้ชมการแสดงในครั้งที่แสดงในหมู่บ้านหรือในยามที่ไปทำการแข่งขัน และสิ่งที่ประทับใจคือการแสดงการต่อสู้ของนักดนตรีที่ทำการต่อสู้แล้วตีจังหวะที่ไม่ขาดหาย น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนอนลงพื้น ลุกขึ้นมาตีจังหวะไม่ขาดหาย ต่อเนื่องได้ดีมากๆ แต่ในปัจจุบันนี้ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของการแสดงต่างๆ ทั้งในรูปแบบการแสดงที่ดีขึ้นทันสมัย

นางใหม่ ศรีบุญมี อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นนางฟ้อนให้กับวงกลองยาวบ้านหนองขาม เมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว กล่าวว่า การฟ้อนแต่ก่อนไม่มีจังหวะมากเท่าในปัจจุบันนี้ ผู้ฟ้อนคือผู้อยู่ด้านหลัง ผู้ตีกลองคือผู้บอกเปลี่ยนท่า สูตรที่ใช้ทำข้าวกลองของวงกลองยาวหนองขามคือ ใช้ขนมเส้นดำใส่กับข้าวต้มมะพร้าวแห้งใช้ได้นาน 3-4 วัน และในอดีตเคยไปแสดงที่โรงละครแห่งชาติ อาจารย์พรชัย ศรีสารคามเป็นผู้พาคณะกลองยาวบ้านหนองขามไปทำการแสดง

บ้านของหัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สัมภาษณ์สมาชิกคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัลชนะเลิศ การประกวด กลองยาว วันที่ 22-24 มีนาคม พ.ศ.2554 จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด ร่วมกับสมาคม อนุรักษ์การท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์และรางวัลอื่นๆอีกมาก

2. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงวงกลองยาวโบราณ บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องเสียงประกอบด้วย ตู้ลำโพงที่ใช้สำหรับซ้อมและการแข่งขัน ตู้ลำโพงเสียงกลาง แหลม ขนาดลำโพง 15 นิ้ว ตู้ลำโพงเสียงเบสหน้าเปิดขนาด 15 นิ้ว มิกเซอร์ขนาด 8 ช่อง พร้อม Equalizer สำหรับปรับแต่งเสียง ติดตั้งอยู่บนแร็ค Power Amplifier สำหรับขยายเสียงตู้ลำโพง เครื่องปรับแต่งเสียง เครื่องเล่นดีวีดี

กลองตั้งหน้ากลองทำจากหนังวัว สายร้อยทำจากหนังวัว

กลองยาวไม้พยูง หน้ากลองทำจากหนังวัว ขึงตึงด้วยหนังวัวที่ทำเป็นเส้นขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร

ผู้วิจัยสัมภาษณ์หัวหน้าวงกลองยาว บ้านหนองขาม ช่องเสียงภายในกลองยาวเมื่อมองจากด้านล่างกลองจะมีรูขนาดเล็กประมาณ 1 นิ้ว กลองยาวทำจากไม้พยูง ที่เป็นกลองที่ใช้มานานแล้ว

3. ท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด
จังหวัดกาฬสินธุ์

การต่อตัวของวงกลองยาว โดยใช้นักดนตรีวงกลองยาว 3 คนอยู่ด้านล่าง ผู้ตีกลองยาวยืนบนไหล่

การต่อตัวของวงกลองยาวในลักษณะนั่งบนไหล่ของผู้ที่อยู่ด้านล่าง

ลักษณะของกระสวนจังหวะกลองของคณะบ้านหนองขามมีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งก่อตั้ง คณะกระสวนจังหวะต่างๆ ได้มีการแตกขยายเพิ่มเติมจากจังหวะแบบโบราณมีการผสมผสานกระสวน จังหวะแบบใหม่ๆ ให้เข้ากับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ดังเช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

--เปิง	--เปิง	--เปิง	--เปิง	-เปิง-เปิง	-เปิง-เปิง	-เปิง-เปิง	เปิงเปิงเปิงเปิง
--คุ่ม	--คุ่ม	--คุ่ม	--คุ่ม	-คุ่ม-คุ่ม	-คุ่ม-คุ่ม	-คุ่ม-คุ่ม	คุ่มคุ่มคุ่มคุ่ม
---แซ	---แซ	---แซ	---แซ	-แซ-แซ	-แซ-แซ	-แซ-แซ	แซแซแซแซ
---โมง	---โมง	---โมง	---โมง	-โมง-โมง	-โมง-โมง	-โมง-โมง	โมงโมงโมงโมง

4. ทำฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยได้บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากงานวิจัยครั้งนี้โดยผู้วิจัยให้นักศึกษา คณาจารย์ สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง ,สาขาศุริยวงคีศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักเรียนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ได้ทำการเรียนรู้และร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชา ทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งจากการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันได้ทำ ฟ้อนทั้งหมด 39 ทำดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทำฟ้อน คณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การเรียนรู้ของนักศึกษา สาขาคันตริและการแสดงพื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่นจากการเรียนรู้จากครูคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การปรับตัวที่ดีแต่ก็คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ (ดิน ภูตาคล้าย, 2556 : สัมภาษณ์) คือการใช้ไม้พยางทำกลองยาวทำให้เสียงใสกังวานไกล มีการนำเครื่องดนตรีต่างๆมาประสมวงเช่น พิณไฟฟ้า เบส เป็นต้น เป็นที่น่าประหลาดใจในด้านการสืบทอดกลับพบว่ามีผู้ที่สนใจในหมู่บ้านเข้ามาร่วมคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างมากสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเป็นอย่างดี อีกทั้งได้รับรางวัลชนะเลิศหลายรางวัลทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด (บุญเวิน ศรีบุญมี, 2556 : สัมภาษณ์) คณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ที่ใช้ไม้พยางนั้นแต่เดิมยังพอที่จะหาได้แต่ในปัจจุบันนี้ค่อนข้างที่จะหายากมาก ราคาแพง เป็นไม้ที่ลงวนอีกด้วยส่วนผสมของข้าวกลองที่นำมาจากขมจินผสมกับขี้เถ้าของใบมะพร้าวก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดเสียงที่กังวานไกล น่าฟัง เชื่อกสำหรับร้อยหน้ากลองนั้นทำจากหนังวัวจะไม่ทำให้ยัดเหมือนเชือกนับว่าเป็นสิ่งที่เป็เทคนิควิธีการอีกอย่างหนึ่งในภูมิปัญญาของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ในความรู้ที่ได้สั่งสมมาของภูมิปัญญาคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เป็นอย่างดีและในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำนักศึกษาสาขาคันตริและการแสดงพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้รับความอนุเคราะห์ด้านสถานที่จากโรงเรียนลำปาววิทยาคมโดยคณะครูผู้บริหารให้ความสนใจและร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่อำเภอยางตลาดโดยผู้วิจัยพยายามที่จะบูรณาการให้เชื่อมโยงในหลายมิติ เพื่อการเรียนรู้การแสดงคณะกลองยาวบ้าน

หนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง ด้านดนตรีและทำฟ้อนได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีและนักศึกษาก็ได้ความรู้เป็นอย่างมากทำให้เกิดการอนุรักษ์และการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นเมืองในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวงกลองยาวในพื้นที่อื่นๆด้วย
2. หัวข้อที่สมควรทำวิจัย เช่น เทคนิคการบรรเลง การผลิตกลองยาว ช่างแบบชาวบ้าน องค์ประกอบทางดนตรี การฟ้อน อิทธิพลจากสื่อ วัฒนธรรมภายนอก การสืบทอด
3. ควรมีการบันทึก การเก็บข้อมูลในระดับแต่ละวง ในตำบล อำเภอ ภาคและระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. “วิธีการศึกษาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน,” มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10(2) : 31-33 ; 2535.
- นัทรบ มุลาสี. “กลองเสียง,” ศิลปากร. 34(6) : 95-105 ; พฤษภาคม, 2534.
- ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายหิรัญ จักรเสน
วันเกิด วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2522
สถานที่เกิด อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 37 หมู่ 14 ตำบลบ้านเป็ด อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา 40000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์สาขาดุริยางคศิลป์(พื้นเมือง) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2533 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
 พ.ศ. 2539 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกัลยาณวัตร ตำบลในเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
 พ.ศ. 2544 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) วิชาเอกดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2553 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) วิชาเอกดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2556 กำลังศึกษาต่อ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) วิชาเอกดุริยางคศิลป์ (ดนตรีวิทยา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่จะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
บริบทพื้นที่	5
องค์ความรู้เกี่ยวกับกลอง	9
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลองยาวอีสาน	20
แนวคิดและทฤษฎีมานุษยวิทยาเชิงจิตวิทยา	21
3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
ขอบเขตของการวิจัย	25
วิธีดำเนินการวิจัย	26
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	29
ประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวบ้านหนองขาม	29
เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดง	41
ท่วงท่าและลีลาการบรรเลงกลองยาว	55
ท่าฟ้อนประกอบการแสดงกลองยาว	65
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปผล	77
อภิปรายผล	81

บทที่

หน้า

ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	86
ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้สัมภาษณ์.....	87
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต.....	89
ประวัติย่อของผู้วิจัย	101

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสมัยก่อน เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นภายในชุมชน หัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้านก็จะต้องเรียกประชุมผู้คนจากที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การส่งสัญญาณเรียกต้องใช้เครื่องมือเข้าช่วย ซึ่งแต่เดิมคำบรรพมาน่าจะได้แก่เกราะ อย่างที่เราคุ้นกับคำว่า “ตีเกราะเคาะไม้” ถ้าเป็นพวกไวกิงทางสแกนดิเนเวีย ก็จะใช้เขาสัตว์เป่าเรียกคน ต่อมาเมื่อชุมชนพัฒนาขึ้นเป็นบ้านเป็นเมืองเข้า วิวัฒนาการของการบอกข่าวก็ก้าวหน้าตามขึ้นมา ความซับซ้อนในการสื่อสารมากขึ้น คือไม่บอกระดมกำลังหรือเรียกคนมาประชุมอย่างเดียว แต่กำหนดลงไปทันทีถึง เสียงเช่นนี้ตียาวก็ครั้ง สั้นก็ครั้ง หมายถึงบอกเหตุไฟไหม้หรือบอกเหตุการณ์สู้รบเป็นต้น ในขณะเดียวกันเครื่องมือที่ใช้บอกสัญญาณจากเกราะจากเขาสัตว์หรือของที่ทำได้จากธรรมชาติ ก็ถูกดัดแปลงพัฒนาขึ้นมา เป็นกังสดาล (ระฆังหิน), โป่งกลาง (ในท้องถื่นภาคอีสาน), ระฆัง จนมาถึงกลอง ตามหลักฐานทางโบราณคดีของไทย กลองดูเหมือนจะมีใช้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือพบกลองมโหระทึกทำจากสำริด ในดินแดนประเทศไทย จนย่างเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ดังหลักฐานที่เคยพบกลองมโหระทึกสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) ในดินแดนประเทศไทยเช่นกัน (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี 2535 : 31-33)

กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี (Percussion Instruments) ที่เก่าแก่มาก โดยมีหลักฐานจากการขุดค้นทางโบราณคดี ในช่วงศตวรรษที่ 3-6 กลองที่ใช้ตีประกอบพิธีกรรม อันเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มนำมาใช้ในประเทศเวียดนามเหนือ เป็นศิลปะร่วมสมัยของอารยธรรมคอนซอน เป็นกลองมโหระทึกทองสัมฤทธิ์ ขุดพบหลายขนาด คนโบราณได้ผลิตกลองชนิดนี้ สืบทอดกันมา อารยธรรมคอนซอนได้รับการเผยแพร่เข้ามาในระเทศจีนทางมณฑลยูนนานตอนใต้แล้วขึ้นไปทางเหนือ อีกส่วนหนึ่งเข้าไปในประเทศพม่า โดยพวกชาวกระเหรี่ยงชาวเขาเผ่าหนึ่ง มีหลักฐานทางโบราณคดีจากการขุดค้นคว้านปี พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) (ปัญญา รุ่งเรือง. 2521 : 60)

วงกลองยาว เป็นการประสมเครื่องดนตรีประเภทกลองประกอบด้วย กลองยาว 3-4 ใบ กลองรำมะนาอีสาน (กลองตั้ง) จำนวน 1 ใบ และฉาบ 1 ใบ กลองยาวจะตีเป็นกระสวนจังหวะแบบอีสาน กลองยาวจะเล่นเป็นเสียงหลัก กลองตั้งจะเน้นจังหวะหนัก ฉาบบรรเลงลือกับกลองยาวและลงจังหวะหนักพร้อมกัน กลองยาวนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ตามงานบุญต่าง ๆ เพราะมีเสียงดังและสะดวกในการนำไปเล่นในที่ต่าง ๆ

กลองยาวอีสานไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเริ่มเล่นแต่เมื่อใด นิยมเล่นในงานบุญประเพณีที่สำคัญ กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีเป็นวงเข้ากับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เพื่อให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน กลองยาวนิยมแสดงกันมากในภาคอีสาน เป็นกลองที่มีชื่อเรียกว่ากลองกันโล่ง หรือกลองหาง (นัครบ มุลาลี, 2534 : 95)

ปัจจุบันกลองยาวที่ใช้งานประเพณีต่าง ๆ มีการปรับปรุงพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ยึดตามากยิ่งขึ้น เรียกกันทั่วไปว่า “กลองยาวประยุกต์” มีลักษณะแตกต่างจากกลองยาวสมัยก่อน คือมีจำนวนกลองมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความรักความสามัคคีของคนในชุมชนและเป็นคณะกลองยาวที่ได้สืบทอดการบรรเลงกลองยาวตามรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการบรรเลงกลองยาวตามวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานดั้งเดิมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังได้มีการประยุกต์การบรรเลงกลองยาวให้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการเน้นความหนักแน่นของจังหวะกลอง อีกทั้งลีลาการบรรเลงของผู้ตีกลองที่มีความสุภาพเรียบร้อย อันเป็นการกระตุ้นให้การบรรเลง

กลองยาวในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานได้รับความนิยมมากขึ้น ถึงแม้ว่าการบรรเลงกลองยาวในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานจะได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น แต่เป็นการถ่ายทอดวิธีการและรูปแบบของการบรรเลงด้วยวิธีมุขปาฐะ หรือการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า ปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ตัวอย่างเช่น กลองยาวประยุกต์ในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นกลองยาวโบราณ ซึ่งบรรเลงเฉพาะกลองยาว กลองตั้งและฉาบเท่านั้น ได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการตีกลองยาวแบบโบราณก็ได้เลือนลางหายไปจากสังคมปัจจุบันผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาลักษณะการตีกลองยาวโบราณรวมถึงบริบทอื่นๆ โดยรอบเพื่อบันทึกไว้ให้อยู่คู่ลูกหลานสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ศึกษาเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ศึกษาทำฟ็อนประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ได้เรียนรู้ถึงพัฒนาการของวงกลองยาวและแนวทางการอนุรักษ์วงกลองยาว
3. ได้ทราบถึงท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ได้ทราบถึงทำฟ็อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 1.2 ศึกษาดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 1.3 ศึกษาท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 1.4 ศึกษาทำฟ็อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ด้านพื้นที่ทำการศึกษา

วงกลองยาวของคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.1 สัมภาษณ์หัวหน้าคณะกลองยาว นักดนตรีวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 3.2 สัมภาษณ์นางฟ็อนวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 3.3 สัมภาษณ์ผู้ชมการแสดง ผู้รู้และนักวิชาการทางด้านดนตรีพื้นบ้านวงกลองยาว

4. ด้านระยะเวลาการศึกษา

ใช้เวลาในการศึกษา ตั้งแต่ เมษายน – มิถุนายน พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

วงกลองยาว หมายถึง การแสดงของคณะกลองยาวที่มีการประยุกต์ในด้านการแต่งกาย การแสดง ท่วงทำนอง และใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาผสมวง

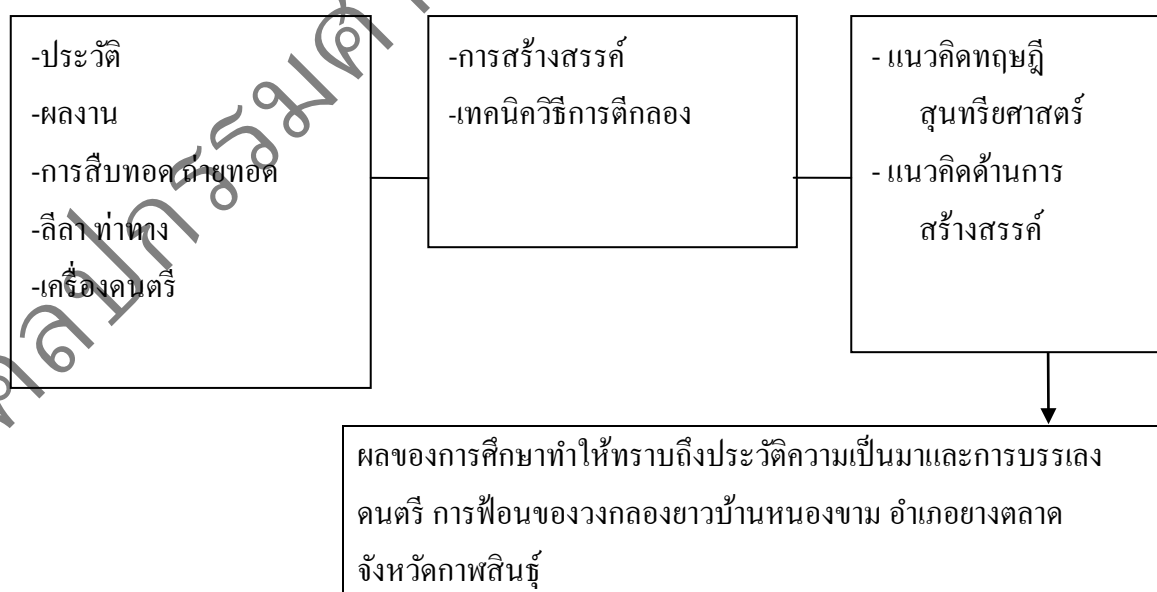
วงกลองยาวโบราณ หมายถึง การแสดงของคณะกลองยาวที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมทั้งด้านการแต่งกาย วิธีการแสดง ท่วงทำนอง และจะไม่มีเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาผสมวง

วงกลองยาวบ้านหนองขาม หมายถึง คณะกลองยาวที่อยู่ในหมู่บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วงกลองยาวบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

วงกลองยาวบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง กลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยแบ่งเอกสารและงานวิจัยออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. บริบทพื้นที่
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลอง
3. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลองยาวอีสาน
4. ทฤษฎีมานุษยวิทยา

บริบทพื้นที่

ประวัติจังหวัดกาฬสินธุ์

สมัย กรุงธนบุรีประมาณ พ.ศ.2310 พระเจ้าองค์เวียงจันทน์แห่งนครเวียงจันทน์ ได้สิ้นพระชนม์ ोरสท้าวเพี้ยเมืองแสนได้ยกกองทัพเข้ายึดเมืองเวียงจันทน์และได้สถาปนา ขึ้นเป็น พระเจ้าแผ่นดินสืบแทน ทรงพระนามว่า "พระเจ้าศิริบุญสาร" พ.ศ. 2320 ท้าวโสมพะมิตร และ อุปราชเมืองแสนเมืองโป่ง เมืองแสนหนึ่งจำเกิดขัดใจกับพระเจ้าศิริบุญสาร จึงรวบรวมผู้คนอพยพจากดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ข้ามมาตั้งบ้านเรือนบริเวณลุ่มน้ำคำแถบบ้านพรรณา (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดสกลนคร) ต่อมาท้าวศิริบุญสารได้ยกกองทัพติดตามมา ท้าวโสมพะมิตรจึงอพยพต่อไปโดยแยกเป็น 2 สาย คือ

สายที่ 1 มี เมืองแสนหนึ่งจำเป็นหัวหน้า อพยพไปทางทิศตะวันออกสมทบกับพระวอหลบหนีไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ขอพึ่งบารมี ของ พระเจ้าหลวงแห่งนครจำปาศักดิ์ และตั้งบ้านเรือน ณ คอนค้อนกอง ต่อมาเรียกว่า "ค่ายบ้านคู้บ้านแก" ในปี พ.ศ. 2321 พระเจ้าศิริบุญสาร ให้เพี้ยสรรพสุโขยกกองทัพมาปราบ พระวอตายในสนามรบ ผู้คนที่เหลือจึงอพยพไปอยู่ในเกาะกลางลำแม่น้ำมูล ชื่อว่า "ดอนมดแดง" (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี)

สายที่ 2 มีท้าวโสมพะมิตรเป็นหัวหน้า ได้อพยพข้ามสันเขาภูพานลงมาทางใต้ และตั้ง

บ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางหมื่น ต่อมาท้าวโสมพะมิตร ได้ส่งท้าวตรัยและคณะ ออกเสาะหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ใช้เวลาประมาณปีเศษจึงพบทำเลที่เหมาะสม คือบริเวณลำน้ำป่าวและเห็นว่าแก่่งสำโรงชายสงเปลือยมีดิน น้ำอุดมสมบูรณ์ จึงอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนและได้จัดตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

พ.ศ. 2336 ท้าวโสมพะมิตรได้ นำเครื่องบรรณาการ คือ กาน้ำสัมฤทธิ์ เข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี และขอตั้งบ้านแก่่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง ได้รับพระราชทานนามว่า "กาฬสินธุ์" และได้แต่งตั้งให้ ท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร"

พ.ศ. 2437 สมัยพระยาชัยสุนทร (ท้าวเก) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล มี มณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และให้เมืองกาฬสินธุ์ เป็น "อำเภออุทัยกาฬสินธุ์" ขึ้นกับจังหวัดร้อยเอ็ด

วันที่ 1 สิงหาคม 2456 ได้ยกฐานะอำเภออุทัยกาฬสินธุ์เป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" ให้มีอำนาจปกครอง อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอ กมลาไสย และอำเภอยางตลาด โดยให้ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2474 จังหวัดกาฬสินธุ์ถูกยุบเป็นอำเภอ ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม และ 1 ตุลาคม 2490 ได้ยกฐานะเป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" จนถึงปัจจุบัน

กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2336 โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำป่าว เรียกว่า "บ้านแก่่งสำโรง" แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะบ้านแก่่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า "เมืองกาฬสินธุ์" หรือ "เมืองน้ำคำ" ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล "กาฬ" แปลว่า "ดำ" "สินธุ์" แปลว่า "น้ำ" กาฬสินธุ์จึงแปลว่า "น้ำดำ" ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร" ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก

จังหวัด กาฬสินธุ์ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 519 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,946.746 ตร.กม. หรือ ประมาณ 4,341,716 ไร่ หรือ ร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อำเภอเป็นอาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ต่อมาทางราชการเห็นว่า การตั้งชื่ออำเภอโดยใช้ทิศทางเป็นหลัก จะทำให้ประชาชนเข้าใจยาก จึงเปลี่ยนชื่ออำเภอปจิมกาฬสินธุ์ ("กาฬสินธุ์ตะวันตก") เป็น อำเภอภูแล่นช้าง ใน พ.ศ. 2456 ทั้งนี้เพื่อรักษาชื่อเมืองภูแล่นช้างไว้ไม่ให้สูญหายไป หลังจากนั้นทางราชการได้ย้ายที่ว่าการอำเภอภูแล่นช้างจากบ้านดงเค็งมาตั้ง ที่บ้านยางซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหนองหมากจอก ใน พ.ศ. 2460 จึงมีการเปลี่ยนชื่ออำเภอจาก "ภูแล่นช้าง" เป็น อำเภอยางตลาดตามชื่อบ้านยางซึ่งได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญมาจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอยางตลาดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอห้วยเม็กและอำเภอหนองกุงศรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองกาฬสินธุ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอน้ำขุ่น และอำเภอกันทรวิชัย (จังหวัดมหาสารคาม)
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเขียงยืน (จังหวัดมหาสารคาม)

การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอยางตลาดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 15 ตำบล 208

หมู่บ้าน

1. ยางตลาด (Yang Talat)	20 หมู่บ้าน	9. ดอนสมบูน (Don Sombun)	14 หมู่บ้าน
2. ห้วยจั่ว (Hua Ngua)	13 หมู่บ้าน	10. นาเชือก (Na Chueak)	14 หมู่บ้าน
3. อุ่มเม่า (Um Mao)	12 หมู่บ้าน	11. คลองขาม (Khlong Kham)	19 หมู่บ้าน
4. บัวบาน (Bua Ban)	23 หมู่บ้าน	12. เขาพระนอน (Khao Phra Non)	9 หมู่บ้าน
5. เวือ (Woe)	11 หมู่บ้าน	13. นาคี (Na Di)	9 หมู่บ้าน
6. อีตู (Itue)	11 หมู่บ้าน	14. โนนสูง (Non Sung)	12 หมู่บ้าน
7. ห้วยน้ำคำ (Hua Na Kham)	19 หมู่บ้าน	15. หนองตอกแป้น (Nong Tok Paen)	10 หมู่บ้าน
8. หนองอีเต้า (Nong I Thao)	11 หมู่บ้าน		

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอยางตลาดประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 17 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลตำบลโลกศรี ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลอู่เม่าและบางส่วนของตำบลคอนสมบูรณ์
 - เทศบาลตำบลยางตลาด ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลยางตลาด
 - เทศบาลตำบลบัวบาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบัวบานทั้งตำบล
 - เทศบาลตำบลอิคื้อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอิคื้อทั้งตำบล
 - เทศบาลตำบลหัวนาคำ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวนาคำทั้งตำบล
 - เทศบาลตำบลเขาพระนอน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาพระนอนทั้งตำบล
 - เทศบาลตำบลอู่เม่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอู่เม่า (นอกเขตเทศบาลตำบลโลกศรี)
 - เทศบาลตำบลโนนสูง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนสูงทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลยางตลาด (นอกเขตเทศบาลตำบลยางตลาด)
 - องค์การบริหารส่วนตำบลหัวงัว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวงัวทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลเวือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวือทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอีเต่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองอีเต่าทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคอนสมบูรณ์ (นอกเขตเทศบาลตำบลโลกศรี)
 - องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาเชือกทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองขามทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาดีทั้งตำบล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลหนองดอกลำไย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองดอกลำไยทั้งตำบล
- (<http://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลอง

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2535 : 31–33) กล่าวถึงกลองยาวไว้ว่าในสมัยก่อน เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นภายในชุมชน หัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้านก็จะต้องเรียกกระคมผู้คนจากที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การส่งสัญญาณเรียกต้องใช้เครื่องมือหรือมือเข้าช่วย ซึ่งแต่เดิมคำบรรพมาน่าจะได้แก่เกราะ อย่างที่เราคุ้นกับคำว่า “ตีเกราะเคาะไม้” ถ้าเป็นพวกไวก็ทางสแกนเนเวีย ก็จะใช้เขาสัตว์ป่าเรียกคน ต่อมาเมื่อชุมชนพัฒนาขึ้นเป็นบ้านเป็นเมืองเข้า วิวัฒนาการของการบอกข่าวก็ก้าวหน้าตามขึ้นมา ความซับซ้อนในการสื่อมีมากขึ้น คือไม่บอกกระคมกำลังหรือเรียกคนมาประชุม

อย่างเดียวน แต่กำหนดลงไปทันทีว่า เสียงเช่นนี้ดียาวกี่ครั้ง สั้นกี่ครั้ง หมายถึงบอกเหตุไฟไหม้หรือบอกเหตุการณ์สู้รบเป็นต้น ในขณะที่เดียวกันเครื่องมือที่ใช้บอกสัญญาณจากเกราะจากเขาสัตว์หรือของที่ทำได้จากธรรมชาติ ก็ถูกดัดแปลงพัฒนาขึ้นมา เป็นกังสดาล (ระฆังหิน), โปงกลาง (ในท้องถิ่นภาคอีสาน), ระฆัง จนมาถึงกลอง ตามหลักฐานทางโบราณคดีของไทย กลองดูเหมือนจะมีใช้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือพบกลองมโหระทึกที่ทำจากสำริด ในดินแดนประเทศไทย แนนแดนประเทศไทย แนนมาจนย่างเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ดังหลักฐานที่เคยพบกลองมโหระทึกสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) ในดินแดนประเทศไทยเช่นกัน

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2536 : 40-45) กลอง เครื่องดีที่ขึงด้วยหนัง ข้างในเป็นโพรงขึ้นหนังหน้าเดียวก็มี เช่น กลองยาว โทน รำมะนา ขึ้นหนัง 2 หน้าก็มี เช่น กลองทัด ตะโพนเปิงมาง กลองแขก กลองมลายู กลองชนะ บัณเฑาะว์ทั้งที่ขึ้นหนังหน้าเดียวและ 2 หน้า มีทั้งกรึงด้วยหมุด และโยงเร่งเสียงด้วยเส้นหนังและหวาย ที่ใช้โลหะขึงที่หน้าแทนหนังก็มี เช่น กลองมโหระทึก ใช้ตีด้วยฝ่ามือหรือด้วยไม้ตีเพื่อให้เกิดเสียงดังก้อง กลองเป็นเครื่องบอกสัญญาณบอกจังหวะ หรือใช้ประกอบกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในประเทศอินเดียสมัยพระเวท ใช้กลองตีเป็นสัญญาณอัญเชิญเทวดาหรือตีเพื่อขับไล่ภูติผีปิศาจในการพลีบูชาหรือสงครามก็มีการตีกลองบอกเป็นสัญญาณ บางทีก็มีรำยมนต์เสียก่อนแล้วจึงตีในลัทธิศาสนาต่าง ๆ ที่ใช้กลองตีบอกสัญญาณก็มีที่ตีควบไปกับการตีระฆังก็มี พวกขาวนาในประเทศรัสเซียตีกลองให้เกิดเสียงดังก้องเป็นอย่างเลียนเสียงฟ้าร้อง เพื่อเรียกให้ฝนตกมา ในมลายูมีกลองเป็นสิ่งหนึ่งของเครื่องราชกกุธภัณฑ์

อุทัย สันธสาร (2519 : 89-92) กล่าวว่ากลองจำพวกขึ้นหนังหน้าเดียว ได้แก่

1. กลองยาวคือกลองที่มีลักษณะยาว ขึ้นหนังหน้าเดียว มีสายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง เรียกว่า หนังเรียก โยงระหว่างขอบของกลองกับคอกกลอง ตรงที่มีหนัง เรียกว่า โยงเร่งเสียงนี้มีผ้าสีหรือผ้าดอกหุ้มตลอด และริมขอบหน้าที่ดี ทำจีบเป็นเชิงชั้น 1 บ้าง 2-3 ชั้นบ้างให้สวยงามตอนท้ายมีลักษณะเรียงลงไป แล้วบานเป็นรูปดอกลำโพง มีอยู่ 2 ชนิด กลองยาวของภาคเหนือ กับกลองยาวที่ใช้กันอยู่ทั่วไป

2. โทน ถึงจะไม่ออกชื่อเรียกว่า “กลอง” ก็นับอยู่ในจำพวกกลองขึ้นหนังหน้าเดียวอย่างหนึ่ง โทนมีลักษณะคล้ายกลองยาวที่กล่าวมาแล้ว คือ มีหนังขึงหน้าเดียว มีสายโยงเร่งเสียงจากขอบหนังถึงคอ ตอนท้ายเป็นลำโพงเหมือนกัน แต่มีขนาดเล็กและสั้นกว่ากลองยาวมากโบราณเรียก “ทับ” มีอยู่ 2 ชนิด คือ โทนชาตรี กับ โทนมโหรี

2.1 โทนชาตรี ตัวโทนทำด้วยไม้ เช่น ไม้ขนุน ไม้สัก ไม้กระพ่อน เป็นต้น

ขนาดหน้ากว้างประมาณ 17 เซนติเมตร ยาวประมาณ 31 เซนติเมตร สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง (หนังเรียก) ตีด้วยมือ อีกมือหนึ่งคอยปิดเปิดทางลำโพงเพื่อช่วยให้เป็นเสียงต่าง ๆ กัน โดยปรกติต้องตี 2 ลูก (2 คน ตีคนละลูก) ตีขัดกันใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ชาตรี ซึ่งประกอบด้วย ฆ้องคู่ ปี่

และกรับ ในการเล่นหนังตะลุงและละครโนห์รอย่างหนึ่งใช้ตีเป็นเครื่องประกอบจังหวะในวงปี พาทย์ธรรมดาหรือวงดนตรีอื่น ๆ ในเมื่อบรรเลงเพลงภาษาเขมรหรือตะลุงอีกอย่าง

2.2 โทนมโหรี ตัวโทนทำด้วยดินเผาด้านที่ขึ้นหนังโตกว่าโทนชาตรี มีขนาดหน้ากว้างประมาณ 22 เซนติเมตร ยาวประมาณ 36 เซนติเมตร สายโยงเร่งเสียงใช้หวายผ่าและเหลาเป็นเส้นเล็ก ๆ หรือไหมพันเป็นเกลียวอย่างสายขอ หนังที่ขึ้นหน้านอกจากหนังลูกวัวซึ่งใช้เป็นสามัญแล้ว ยังนิยมใช้หนังแพะ หนังงูเหลือม และหนังงูวงช้าง ตีด้วยมือและอีกมือหนึ่งทำหน้าที่ปิดเปิดทางลำโพงเช่นเดียวกับโทนชาตรี โทนชนิดนี้ ึ่งตีคู่กับรำมะนา (เล็ก) ให้สอดคล้องอย่างสนิทสนมคู่เป็นของสิ่งเดียวสำหรับประกอบวงมโหรีและเครื่องสาย มีหน้าที่ควบคุมจังหวะหน้าทับของการบรรเลงและขับร้อง

3. รำมะนา เป็นกลองขึ้นหน้าหน้าเดียวอย่างหนึ่งที่มีลักษณะหน้าใหญ่แต่ตัวกลองสั้นจนแลดูรูปคล้ายเขียง มีอยู่ 2 ชนิด คือ รำมะนาอย่างเล็ก หรือจะเรียก รำมะนามโหรีก็ได้ มีขนาดหน้ากว้างประมาณ 24 เซนติเมตร ตัวรำมะนายาว 7 เซนติเมตร หนังที่ขึ้นหน้ากรึงด้วยหมุดโดยรอบ จะเร่งเสียงให้สูงต่ำไม่ได้ แต่มีเชือกเส้นหนึ่งสำหรับหมุนข้างในโดยรอบของหน้าช่วยให้เสียงสูงและไพเราะขึ้น เรียก “สนับ” ใช้ตีด้วยมือ สำหรับตีขัดสอดคล้องคู่กันกับโทนมโหรีในวงมโหรีและเครื่องสายดังกล่าวมาแล้วอีกชนิดหนึ่งเป็นรำมะนาอย่างใหญ่ขนาดหน้ากว้างประมาณ 48 เซนติเมตร ตัวรำมะนายาวประมาณ 13 เซนติเมตร มีสายโยงเร่งเสียงทำด้วยหวายผ่าซีกโยงจากขอบหน้ามาถึงวงเหล็กซึ่งอยู่ตรงสุดท้ายของตัวรำมะนาและมีลิ้มหลาย ๆ อันตอกช่วยเร่งเสียงตรงระหว่างวงเหล็กกับตัวรำมะนาอีก รำมะนาชนิดนี้ เดิมใช้ตีประกอบการขับร้องเพลง “บันตน” (เพี้ยนมาจากคำว่า “บันตุน” ของชาวขามเกาญและชาวซุนดา ซึ่งเรียกชื่อกวีนิพนธ์และเรื่องเล่าชนิดหนึ่ง บางทีก็ใช้สวดหรือขับร้องเข้ากับดนตรี) อันเป็นต้นกำเนิดของการแสดงลิเกในประเทศไทย ในตอนหลังนี้ยังคงใช้ประจำอยู่กับการแสดง “ลำตัด” หรือ “ลิเกลำตัด” วงหนึ่งจะมีสักกี่ลูกก็ได้ คนตีนั้น ล้อมเป็นวงและร้องเป็นลูกคู่ไปด้วย

4. กลองบังกะหละ เป็นกลองสำหรับตีประกอบการเล่นพื้นเมืองอย่างหนึ่ง แถบจังหวัดสุโขทัย รูปกลองเรียวยาวคล้ายบันเตาะวัดดัดครั้ง หรือรูปโกลกนของโทนชาตรี หน้ากลองที่ขึ้นหนังกว้างประมาณ 17 เซนติเมตร ท้ายกลองตอนปลายผายออกเล็กน้อย แต่เป็นรูป 8 เหลี่ยม กว้างประมาณ 11 เซนติเมตร ตัวกลองยาวประมาณ 27 เซนติเมตร สายโยงเร่งเสียงทำด้วยลวด มีไม้ทำเป็นลิ้มขัดสายโยงเสียงช่วยเร่งเสียง ตีด้วยหวายพันด้าย 2 อัน กลองจำพวกขึ้นหนัง 2 หน้า ได้แก่ 1. กลองทัด มีรูปกลมภายในเป็นโพรงอย่างกระบอกสั้น ๆ ตรงกลางป่องออกนิดหน่อย ขึ้นทั้งสองหน้า กรึงด้วยหมุดทำด้วยไม้บ้าง งาข้างข้าง กระดุกสัตว์ และโลหะบ้าง (เรียกว่าเส้) ขนาดหน้ากว้างประมาณ 40 เซนติเมตร ยาวประมาณ 48 เซนติเมตร ตรงกลางกลองด้านหนึ่งมีห่วงสำหรับแขวน เรียกกันเป็นสามัญว่า “หุระวัง” ซึ่งคงจะเพี้ยนมาจาก “กระวิน” กลองชนิดนี้เข้าใจว่า เป็นกลองของ

ไทยแต่มาแต่โบราณ เพราะกลองของจีนชนิดหนึ่งซึ่งมีรูปร่างลักษณะอย่างกลองทัดนี้เรียกว่า “น่านดังกู” ซึ่งหมายความว่า กลองของชาวไต้ กลองที่กล่าวมาในตอนต้น เช่น กลองหอลอง กลองวินิจชัย เกริ กลองอินทเกริ กลองที่วิหารพระพุทธชินราชและกลองที่ใช้อยู่ตามวัดต่าง ๆ ก็ล้วนมีรูปร่างอย่างกลองทัดนี้ทั้งนั้น แต่โดยเฉพะกลองทัดต้องติดข้าวสุกบดผสมขี้เถ้าติดตรงใจกลางหน้าหนึ่ง แล้วอีกหน้าหนึ่งใช้ติดด้วยไม้เป็นท่อนโดยปรกติมี 2 ลูกเสียงสูงลูกหนึ่งเรียกว่า “ตัวผู้” ต่ำลูกหนึ่งเรียกว่า “ตัวเมีย” คำด้วยขาหยั่งตั้งขึ้นตีเป็นเครื่องบรรเลงรวมอยู่ในวงปี่พาทย์มาแต่โบราณจนถึงทุกวันนี้

2. กลองตั้ง มีรูปร่างลักษณะการตั้งตีเหมือนกลองทัดทุกอย่าง มี 2 ลูกเหมือนกัน แต่ขนาดเล็กกว่าเสียงกว่า หน้ากว้างประมาณ 33 เซนติเมตร ยาวประมาณ 40 เซนติเมตร ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ ตั้งต่อกับกลองทัดไปทางขวาของคนตีเฉพาะการบรรเลงประกอบการแสดงหนังใหญ่เท่านั้น เพราะกลองตั้งนี้เป็นของเจ้าของหนัง ถึงเวลาแสดงก็นำมาให้ตั้งรวมในวงปี่พาทย์เล็กแล้วก็เอากลับคืนไป

3. กลองชาตรี รูปร่างลักษณะและการตีเหมือนกับกลองทัดทุกอย่าง แตมี 2 ลูกเหมือนกัน แต่ขนาดเล็กกว่ามาก หน้ากว้างประมาณ 21 เซนติเมตร ยาวประมาณ 27 เซนติเมตร บรรเลงรวมในวงปี่พาทย์ชาตรี ซึ่งมีโทนและฆ้องคู่ ดังกล่าวแล้วในตอนพูดถึงกลองชาตรี

4. กลองมกุ่ม สำหรับประกอบการเล่นอย่างหนึ่งในสมัยโบราณพวกเดียวกับกลองไ้ไม้ที่เรียกว่า “มกุ่ม” หรือ “โหม่งมกุ่ม” ซึ่งประกอบด้วยฆ้องโหม่งผู้เล่นหมู่หนึ่งประมาณ 4 คน ถือไม้เข้ามาตีกลองใบเดียวพร้อม ๆ กัน สลับกับโหม่งเสียงดังมกุ่ม รูปกลองก็เป็นอย่างกลองทัด แต่ใหญ่กว่า หน้ากว้างถึงประมาณ 55 เซนติเมตร หน้าที่ขึ้นหน้าเขียนลายด้วยสีหังดงาม และไม่ต้องติดข้าวสุกถ่วงหน้า

5. ตะโพน ตัวตะโพนทำด้วยไม้มีโพรงภายในเรียกว่า “หุ่น” ขึ้นหนัง 2 หน้าด้วยลายหนังโยงแรงเสียงที่เรียกว่าหนังเรียด หน้าหนึ่งใหญ่กว้างประมาณ 28 เซนติเมตร เรียก “หน้าเท่ง” ต้องติดข้าวสุกบดผสมขี้เถ้าถ่วงเสียงหน้าหนึ่งเล็กกว้างประมาณ 25 เซนติเมตร เรียก “หน้ามัด” ยาวประมาณ 48 เซนติเมตร ตรงรอบขอบขึ้นหน้าถักด้วยหนังตีเกลียวเส้นเล็ก ๆ เรียกว่า “ไส้ละมาน” แล้วจึงเอาหนังเรียวยาวในช่องของไส้ละมานทั้ง 2 หน้าโยงเรียงไปโดยรอบจนปิดไม่แลเห็นไม้ของ “หุ่น” แล้วมีหนังพันตรงกลางเรียงกันหลาย ๆ รอบเรียกว่า “รัดอก” กับมีเท้ารองให้ตัวตะโพนวางนอนอยู่บนเท้าเพื่อใช้มือซ้ายขวาตีได้ถนัดทั้ง 2 หน้า บรรเลงผสมอยู่ในวงปี่พาทย์มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับต่าง ๆ

6. ตะโพนมอญ เหมือนตะโพนไทยทุกอย่าง แต่ใหญ่กว่า และตรงกลางไม่ป่อง ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์เมื่อบรรเลงเพลงมอญ

7. กลองจีน กลองของจีนมีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ที่นำมาใช้ประกอบการบรรเลงดนตรีไทย เฉพะเวลาที่เพลงมีสำเนียงจีน มีอยู่ 2 ชนิด คือ กลองจีน และกลองต๊อก กลองจีนขึ้นหนัง 2 หน้ากริ่งมุด (ตะปู) หน้าหนึ่งใหญ่ กว้างประมาณ 52 เซนติเมตร ซึ่งเป็นหน้าที่ตีด้วยไม้ อีกหน้า

หนึ่งเล็ก กว้างประมาณ 32 เซนติเมตร ยาวประมาณ 56 เซนติเมตร ตัวกลองเป็นไม้แผ่น ๆ ประกอบเข้าเป็นรูปกลม ไม่ได้ขุดด้วยไม้ท่อนเดียวอย่างกลองของไทย

8. กลองต็อก เป็นกลองจีนอย่างหนึ่งมีขนาดเล็ก แต่ตัวกลองหนา กรึงด้วยหมุด (ตะปู) ทั้ง 2 หน้ามีขนาดเท่ากัน หน้ากว้างประมาณ 14 เซนติเมตร ยาวประมาณ 16 เซนติเมตร ตีด้วยไม้เล็ก ๆ ชื่อที่เรียกว่า กลองต็อก ก็มาจากเสียงดังของกลองชนิดนี้

9. กลองแขก รูปร่างยาวทำจากไม้จริง เช่น ไม้ชิงชัน เป็นต้น ขึ้นหนัง 2 หน้า โดยใช้สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหวายผ่าซีกห่าง ๆ หน้าหนึ่งใหญ่เรียกว่า “หน้ารุษ” กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร อีกหน้าหนึ่งเล็กเรียกว่า “หน้าด่าน” กว้างประมาณ 17 เซนติเมตร ตัวกลองยาวประมาณ 57 เซนติเมตร สำหรับหนึ่งมี 2 ลูก ลูกเสียงเรียกว่า ตัวผู้ ลูกเสียงต่ำเรียกว่า ตัวเมีย ตีด้วยมือให้เสียงสอสลบกัน เป็นกลองที่ไทยเราได้แบบมาจากชาวจีน บรรเลงเข้ากับชาวจีน ในการแสดงกระบี่กระบอง ชกมวย รำกริช และบรรเลงในเรือเวลาเสด็จพยุหยาตราทางชลมารค กับ ประโคมในวันพระราชพิธีคู่กับปี่พาทย์และเครื่องสาย

10. กลองมลายู มีรูปร่างลักษณะเช่นเดียวกับกลองแขกทุกประการ แต่สั้นและอ้วนกว่า หน้าใหญ่กว้างประมาณ 21 เซนติเมตร หน้าเล็กกว้างประมาณ 18 เซนติเมตร ตัวกลองยาวประมาณ 54 เซนติเมตร สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง ตีด้วยไม้สอง ๆ แต่เดิมชุดหนึ่งมีกลอง 4 ลูก ปี่ชวา 1 เล่า และฆ้องหม่ง (ฆ้องที่มีความหนามากที่สุดด้วยท่อนไม้เล็ก “หม่ง”) เรียกกันว่า “กลองสี่ปีหนึ่ง” ประโคมในงานพระบรมศพและศพเจ้านาย ต่อมาจึงลดลงเหลือเพียง 2 ลูก มีเสียงสูงต่ำเป็นตัวผู้เมียอย่างกลองแขก เช่นการบรรเลงเพลง “บัวลอย” ในงานศพ แล้วจึงนำเข้ามาผสมบรรเลงอยู่ในวงปี่พาทย์นางหงส์ โดยตัดฆ้องหม่งออกเสีย เพราะมีฆ้องโหม่งอยู่ในวงปี่พาทย์แล้ว

11. กลองชนะ รูปร่างลักษณะของกลองเหมือนอย่างกลองมลายูทุกประการ แต่สั้นและอ้วนกว่า หน้าหนึ่งเขียนลายทองหรือเงิน หน้าใหญ่กว้างประมาณ 26 เซนติเมตร หน้าเล็กกว้างประมาณ 24 เซนติเมตร ยาวประมาณ 52 เซนติเมตร มีสายโยงเร่งเสียงทำด้วยหวายผ่าซีกเหมือนกลองแขก ตีด้วยไม้สอง ๆ เหมือนกลองมลายู ดังกลองปิดทองหรือเงินหรือทาสีและเขียนลายสำหรับบรรเลงในกระบวนเสด็จพยุหยาตราและประโคมพระบรมศพและศพเจ้านายที่มีฐานันดรศักดิ์ตามที่กำหนดไว้ สำหรับหนึ่งมีจำนวนกลองต่างกันตามศักดิ์ ประกอบด้วยปี่โหมหรือปี่ชวากับเปิงมาง กลองชนะมีอยู่ 6 ชนิดด้วยกัน คือ

11.1 กลองทอง ตัวกลองที่เป็นไม้ปิดทองทึบหมดทั้งลูก หน้าที่เป็นหนังก็เขียนลายทอง

11.2 กลองเงิน ตัวกลองปิดเงินทึบหมดทั้งลูก และหน้าก็เขียนด้วยลายเงิน

11.3 กลองแดงลายทอง ตัวกลองทาสีแดง เขียนลายทองเป็นดอกลายประจายาม หรือดอกไม้ร่วง ไว้ระยะห่างกันพองาม หน้าหนึ่งเขียนด้วยลายทอง

11.4 กลองเขียวลายเงิน ตัวกลองทาสีเขียว เขียนลายเงินเป็นดอกลาย
ประจายาม หรือดอกไม้ร่วง ไว้ระยะห่างกันพองาม หน้าหนังเขียนด้วยลายทอง

11.5 กลองแดง ตัวกลองทาสีแดงล้วน

11.6 กลองเขียว ตัวกลองทาสีเขียวล้วน

คนตีฝ่ายกลองทอง กลองแดงลายทอง และกลองแดง แต่งตัวนุ่งกางเกงสวมเสื้อและหมวก
กลีบลำควนสีแดงขลิบริมสีเหลือง ฝ่ายกลองเงิน กลองเขียวลายเงิน และกลองเขียว แต่งตัวนุ่งกางเกง
สวมเสื้อและหมวกดอกกลีบลำควนสีเขียวขลิบสีเหลืองโดยปกติจะเห็นมีกลองชนะบรรเลงแต่ใน
กระบวนการพยุหยาตราทางชลมารคในรัชกาลที่ 2 ก็เคยมีกลองชนะบรรเลงอยู่ในเรือกระบวน สลับกับ
เรือตั่งทั้ง 2 สาย ตอนระหว่างเรือกลองนอก (กลองแขกปี่ชวา) กับเรือกลองใน ในครั้งนี้กลองชนะ
บรรเลงอยู่ในเรือซื่อสุรปักษาลำหนึ่ง วายุภักษ์ลำหนึ่ง พาลีทั้งทวีปลำหนึ่งและสุครีพครองเมืองลำหนึ่ง
แต่จะมีจำนวนเท่าใดไม่ปรากฏ และไม่ทราบว่าเป็นกลองชนิดใดด้วยในงานพระบรมศพพระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกระบวนพยุหยาตราใหญ่ 4 สาย ทั้งตอนอัญเชิญพระบรมศพจาก
พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทไปประดิษฐานบนราชรถและแห่ไปสู่พระเมรุ มีกลองชนะ 4 สาย สายละ
55 รวมเป็น 140 และเวลาเชิญพระบรมอัฐิจัดเป็น พยุหยาตราน้อย รัชกลองชนะ 2 สาย สายละ 70 รวม
140 เหมือนกัน แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นกลองทองกลองเงินหรือกลองชนิดใด ส่วนในงานพระราชพิธี
โสกันต์ ซึ่งมีกระบวน 2 สาย มีกลองชนะเพียง 10 เท่านั้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) หากเป็นพยุหยาตราน้อย เช่นเสด็จในงานถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือถวาย
บังคมพระบรมรูปงานพระราชพิธีตรึงกลด ก็มีกระบวนกลองชนะ 2 สาย สายหนึ่งมีกลองทอง 20
กลองแดงลายทอง 10 อีกสายหนึ่งมีกลองเงิน 20 กลองเขียวลายเงิน 10 แต่ถ้าพยุหยาตราใหญ่ เช่นงาน
พระกฐินหลวง ซึ่งมีรัชกลองชนะเป็น 4 สาย สายที่ 1 และ 2 มีกลองสายละ 20 สายที่ 3 และ 4 มีกลอง
เงินสายละ 20 รวมกลองชนะ 80 ในรัชกาลที่ 7 เพิ่มกลองชนะในงานพยุหยาตราให้ใหญ่ขึ้นอีก เช่น
เสด็จเปิดปฐมราชนาสุรณเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2475 มีรัชกลองชนะ 4 สาย สายที่ 1 และ 2 มีกลอง
ทองสายละ 20 สายที่ 3 และ 4 มีกลองเงินสายละ 20 กลองเขียวลายเงินสายละ 20 รวมกลอง
ชนะ 160 แต่มาเมื่องานพระบรมศพพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งเป็น
พยุหยาตรา 4 สายเหมือนกัน มีกลองทอง 20 กับกลองแดงลายทอง 160 รวมเป็น 200 (ไม่มีกลอง
เขียวลายเงิน) กลองแดงลายเงิน ยังแยกไปใช้ในงานประ โคมพระบรมศพซึ่งประดิษฐาน
ประจำที่ โดยใช้จำนวนกลอง 60-80 และเวลาอัญเชิญพระบรมอัฐิภายในพระราชฐานอีกด้วย
นอกจากนี้ยังประ โคมพระศพเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า พระศพเจ้าฟ้าเวลาทรงใช้กลอง 80 ประ โคม
ปรกติ 40 พระศพพระองค์เจ้าเวลาทรงใช้กลอง 40 ประ โคมปกติใช้ 20 กลองแดง ใช้เฉพาะประ โคม
ศพหม่อมเจ้าและข้าราชการซึ่งเป็นราชินิกุลการประ โคมนี้ไม่มีเปิงมาง นอกจากจะโปรดเกล้า
พระราชทานเป็นพิเศษจึงจะมีเปิงมาง และในงานที่มีกลองชนะนี้ โดยปรกติย่อมมีแตรสังข์ประ โคม

อยู่ด้วย แต่ถ้าเป็นศพข้าราชการก็ไม่ใช่เศรสังข์ใช้เศรอนเป่าขึ้นแทน ส่วนจำนวนกลองในโบราณมีจำนวน 20 กลองเขียว สำหรับประโคมศพข้าราชการชั้นที่ได้ตราตั้งแต่ ป.ม. ขึ้นไปแต่ก็มีพิเศษ เช่น ข้าราชการที่ได้พานทองหรือเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ ก็โปรดเกล้าฯ ให้มีการประโคมได้แต่ไม่มีเปิงมาง มีจำนวนกลอง 20 หรือ 10 กล่าวกันั้น เคยมีศพชั้นชรัวยกัเคยได้กลองชนะเขียวประโคมแต่มีจำนวนเพียง 8 เท่านั้น นอกจากนั้น ยังใช้ในกระบวนแห่ เช่น แห่ในพิธีโล้ชิงช้า และในพิธีแรกนาขวัญเป็นต้น จำนวนกลองชนะที่กล่าวมานี้ อาจมีเปลี่ยนแปลงตามโอกาส

วิธีตีกลองชนะก็แตกต่างกันเป็นงาน ๆ ไป ในงานพยุหยาตราที่เป็นงานมงคล เช่น งานบรมราชาภิเษก งานพระกฐินเป็นต้น ใช้ปี่ขาวเป่าเพลงกลองโยน เปิงมางก็ตีห้า“ตัง เบิง” กลองชนะทุก ๆ กลองต้องตีพร้อมกันหมดดังเสียง “พรีบ” ตามจังหวะเพลงกลองโยนนั่นแต่ถ้าเป็นพยุหยาตราในงานพระบรมศพหรือประโคมประจำพระบรมศพ

12. เปิงมาง รูปร่างอย่างกระบอก ตัวกลองทำด้วยไม้ ขึ้นหนัง 2 หน้า สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง (หนังเรียด) ร้อยจากหนังไล่ระยะมาเรียงกันถี่ ๆ จนไม่เห็นไม้หุ่นกลองและมีหนังรัดอกเช่นเดียวกับตะโพน หน้าทั้ง 2 มีขนาดเกือบจะเท่า ๆ กัน หน้าหนึ่งกว้างประมาณ 17 เซนติเมตร ต้องติดข้าวสุกเพื่อให้เสียงดีขึ้น อีกหน้าหนึ่งกว้าง 16 เซนติเมตร ไม่ต้องติดข้าวสุกยาวประมาณ 54 เซนติเมตร มีสายคล้องคอสำหรับเดินตี ใช้ตีในกลองชนะ เรียกคนตีว่า “จ่ากลอง” คู่กับคนเป่าปี่ ซึ่งเรียกว่า “จ่าปี่” ภายหลังนำมาใช้ผสมในวงปี่พาทย์สำหรับตีขัดจังหวะกับตะโพน ส่วนที่ใช้ในวงปี่พาทย์มอญมี 7 ลูก ขนาดสั้นกว่าเปิงมางที่ใช้ผสมกับกลองชนะ และมีขนาดลดหลั่นกันไป เพราะต้องติดข้าวสุกเทียบให้มีเสียงสูงต่ำตามลำดับแขวนกับคอกล้อมตัวคนตีเป็นวง เรียกว่า “เปิงมางคอก” ตีขัดสอดประสานกับตะโพนมอญแต่เปิงมางคอกของพม่ามีถึง 16 ลูก แขวนเช่นเดียวกับมอญ ติดข้าวสุกเทียบเข้ากับเครื่องดนตรี ตีเป็นทำนองและหลอกล้อคล้ายกับวิธีการตีฆ้องวงและระนาดทุ้มผสมกัน

13. สองหน้า ก็คือเปิงมางที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง แต่ขยายให้โตขึ้นหน้าละ 2 เซนติเมตร ติดข้าวสุกเพิ่มมากขึ้นเพื่อถ่วงให้ต่ำลงจนคล้ายเสียงตะโพนหน้าเท่ง โดยปรับปรุงขึ้นใช้แทนตะโพนหน้าเท่ง โดยคุมหน้าทับ ในวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบกับการขับเสภาหรือร้องส่งอย่างสามัญ ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พร้อมกับที่ได้นำวงปี่พาทย์เข้ามา ร่วมกับการขับเสภาเป็นต้นมา และเปลี่ยนชื่อเรียกในกรณีนี้ว่า “สองหน้า”

14. บัณเฑาะว์ มีรูปร่างแปลกกว่ากลองชนิดอื่น ๆ คือ ตัวกลองที่ทำด้วยไม้จริงนั้นตรง ส่วนกลางคอดเล็กกว่าตอนขึ้นหัง สายโยงเร่งเสียงใช้เชือกห่าง ๆ กัน มีสายรัดอก ตรงรัดอกมีหลักยาวออกไปอันหนึ่ง รูปเหมือนเจดีย์ทำด้วยไม้หรือาง้าง ยาวประมาณ 13 เซนติเมตร ตอนปลายลหักมีเชือกผูกกับลูกตุ้ม สำหรับไกวลูกตุ้มโยนไปมากระหน่ำหน้าหนึ่งทั้งสองแทนการตีด้วยไม้หรือมือ หน้ากว้างประมาณ 14 เซนติเมตร ยาวประมาณ 16 เซนติเมตร บรรเลงอยู่ในวงขับไม้ร่วมกับซอสามสาย สำหรับบรรเลงในงานพระราชพิธี และในพิธีมงคลอื่น ๆ ตลอดจนพิธีพราหมณ์บางพิธี

15. กลองตะโล้ดโป๊ด รูปร่างลักษณะเหมือนกับเปิงมาง แต่การขึ้นหนังหยาบกว่า ใช้เส้นหนังโยงแรงเสียงใหญ่กว่า รูปผอมและยาวกว่าจนแลดูคล้ายกระบอง กว้างประมาณ 15 เซนติเมตร ยาวประมาณ 72 เซนติเมตร เป็นกลองที่ใช้บรรเลงคู่กับกลองแอวของภาคเหนือดังกล่าวมาแล้ว

16. กลองม้งกละ รูปร่างเหมือนตะโพนแต่ตรงกลางไม่ป่องและไม่มีเท้ารองหน้าหนึ่งใหญ่ กว้างประมาณ 50 เซนติเมตร หน้าหนึ่งเล็กกว้างประมาณ 40 เซนติเมตร ยาวประมาณ 75 เซนติเมตร วิธีขึ้นใช้สายโยงแรงเสียงซึ่งทำด้วยหนังเส้นโต ๆ หยาบกว่าตะโพนมากตัวกลองทำจากไม้ซุงอย่างตะโพนก็มี ทำด้วยไม้ไผ่สานอย่างเครื่องเงินก็มี ทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ และลำพูน เรียกว่า “กลองมอเงิง” มีเครื่องบรรเลงรวมเป็นชุด คือ กลองมอเงิง 1 ลูก ฉาบใหญ่ 1 คู่ กับฆ้องโหม่งหลายลูกใหญ่เล็กเรียงตามลำดับ ประมาณ 7-8 ลูก ใช้ประกอบการรำ อวด “เงิง” กัน ซึ่งหมายถึงการอวดฝีมือหลายมือในเชิงรำที่ว่าสวยงาม กลองของถิ่นต่าง ๆ นี้ แม้จะมีรูปร่างลักษณะเหมือนกัน ก็อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปได้ เช่น พวกกอยในจังหวัดพัทลุงเรียกกลองนี้ว่า “ปะตุง” ตามเสียงดังนี้เป็นต้น

17. กลองสะบัดชัย เป็นที่มีลักษณะแบนคล้ายเขียง ขึ้นหนัง 2 หน้า กลึงด้วยหมุด (เส้) แต่หมุดที่กรึงหนังนี้ปล่อยเหลือยาวออกมามาก ๆ ชุดหนึ่งมี 3 ลูก ลูกใหญ่ 1 ลูก หน้ากว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ตัวกลองทำด้วยไม้ยาวประมาณ 18 เซนติเมตร ลูกเล็ก 2 ลูก ยาวเท่ากับลูกใหญ่ คือ ประมาณ 18 เซนติเมตร แต่หน้ากว้างประมาณ 24 เซนติเมตร กลองทั้ง 2 ลูกนี้ผูกกรึงติดกัน เอาลูกใหญ่ไว้บน ลูกเล็กคู่กันอยู่ข้างล่าง กลองลูกใหญ่มีหูระวีง 2 หูอยู่ด้านบนสำหรับร้อยไม้เป็นคานให้คนหามหิ้วทำย ลูกใหญ่ตีด้วยไม้เป็นท่อนอย่างไม้ตีกลองทัด ลูกเล็กตีด้วยไม้ซึ่งฉีกปลายแยกออกเป็นอัน ๆ อย่างนี้มือ เหมือนกับไม้ปั้งข้าวเกรียบ การบรรเลงมีฆ้องโหม่งอีก 1 เป็นเครื่องกำกับจังหวะ เวลาบรรเลงเสียงดัง “ชะเมง” เป็นกลองของทางภาคเหนือเช่นเดียวกับกลองแอวและมอเงิง สำหรับบรรเลงการรำ อวด “เงิง” เหมือนกัน แต่เป็นเชิงการต่อสู้รำลือดาบ 2 มือบ้าง หอกมือหนึ่งดาบมือหนึ่งบ้างแล้วก็รำเข้าประหัดประหารและปกป้องกันตามความสามารถ กลองนี้อาจชื่อว่า “สมัดลชัย” ก็ได้

18. กลองฝรั่ง เป็นกลองที่อยู่ในวงดนตรีฝรั่ง ไทยเรานำมาใช้ตีประกอบในวงดนตรีไทยในเมื่อบรรเลงเพลงฝรั่ง เรียกกันว่า กลองอเมริกัน ซึ่งชนชาติอเมริกันคงจะนำเข้ามาก่อน และอย่างน้อยก็คงจะเข้ามาในวงดนตรีไทย ตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เพราะในตำรา มโหรีก็มีบ่งไว้ถึงเพลงที่ร้องและออกลูกบทว่าร้องเพลงตามท่วง บทร้องขึ้นต้นว่า “เมื่อนั้น ระเด่น มนตรีรุ่งฟ้า ฯลฯ” ซึ่งเป็นเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 แล้วออก “ลูกบทมริกัน”

19. มโหรีทีก เป็นกลองที่แปลกกว่ากลองชนิดอื่น ๆ เพราะตัวกลองทำจากสัณฐานหรือทองเหลือง และหน้าที่ควรจะเป็นหนังก็ทำด้วยโลหะชนิดเดียวกันกับตัวกลองเพราะฉะนั้นแม้จะเป็นจำพวกตัวกลองหน้าเดียว ก็นับว่าเป็นกลองพิเศษ จึงนำมากล่าวไว้ในที่นี้ด้วยลักษณะของมโหรีทีก ตัวกลองผายสองข้างคอดกลางนิดหน่อย ยาวประมาณ 47 เซนติเมตร หน้าโตล้าออกมากกว่าตัวกลองเล็กน้อย กว้างประมาณ 64 เซนติเมตร มีหูหล่อติดกับตัวกลองตอนใกล้กับหน้ากลอง 2 คู่ สำหรับร้อย

เชือกหาม หรือแขวนกับหลัก 4 หลัก ซึ่งปักตรึงกับฐานแน่นหนาบางชนิดก็มีหูอยู่ตรงกลางตัวกลอง 3 หู ติดด้วยไม้ 2 อัน รัวให้เป็นเสียงกังวาน ใช้เฉพาะกับพระมหากษัตริย์ ในโบราณคดีดำประจำทุก ๆ ยาม และใช้ในงานพระราชพิธีสำคัญ ๆ เช่น ในงานที่พระมหากษัตริย์เสด็จออกเป็นทางการ หรือเวลาสมโภชมุขานิเทศและสมโภชเป็นต้น เช่นที่กล่าวไว้ในกฎมณเฑียรบาลตอนหนึ่งว่า “เดือน 5 ขึ้น 5 ค่ำ ออกสนามใหญ่พระอัครราชบัณฑิตยืนดินสูง 10 ศอกกว้งฝั้วรัดบัลลังก์สองพระโอรสนั่งถนัดอาลักษณ์นั่งน่านวางแปลา หัวพันทั้ง 4 นั่งหว่างหัวทิมดาบต่อกัน

นายรอนนั่งอินทเทรี มโหรีทิกยืนฉาน ระบายซ้ายขวาโหม่งครุ่ม เมื่อแรกเสด็จโหม่งครุ่ม ฯลฯ” และในงานอายุขยวิธีที่ว่า “มีโหม่งครุ่มซ้ายขวากระบามโหรีทิกอินทเทรีคุณตรี ฯลฯ” นอกจากนี้ตั้งบรรเลงในกระบวนพยุหยาตรา อีกด้วย ถ้าเป็นกระบวนพยุหยาตราใหญ่มีรั้ว 4 สาย ก็มีมโหรีทิก 4 ลูก พยุหยาตราน้อยมี 2 สาย ก็มีมโหรีทิก 2 ลูก ประจำอยู่สาย 2 ลูก รายละเอียดและประวัติของมโหรีทิก จะมีกล่าวในคำ “มโหรีทิก” ต่อไป

20. กลองกันตรึม เป็นกลองใช้ตีประกอบการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองชนิดหนึ่งของชาวจังหวัดสุรินทร์เรียกว่า กันตรึมมีรูปลักษณะคล้ายโพนชาตรี แต่มีขนาดยาวกว่าขนาดมาตรฐานของกลองกันตรึม หน้ากว้างประมาณ 20-25 เซนติเมตร ยาวประมาณ 45-60 เซนติเมตรตัวกลองทำด้วยไม้แก่นเจาะทำเป็นโพรงก็มีบางท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ทำด้วยดินเผาที่มีกลองกันตรึมหรือการบรรเลงดนตรีกันตรึมนี้ ใช้น้ำกระบวนแห่งานมงคลต่าง ๆ เช่น แต่งงานหรือโกนจุก ผู้ตีกลองต้องขับร้องคลอไปด้วย เวลาเดินนำกระบวนแห่ใช้ฝ่าขวามือลูบกลองแล้วสะพายบ่าเครื่องดนตรีประกอบการเล่นกันตรึม มีกลองกันตรึม 2 ลูก ปี่อ้อ 1 เล้า ซอฮู้ 1 คัน ซอด้วง 1 คัน

21. กลองเส็ง เป็นกลองสองหน้าที่ใช้กันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางทีก็เรียกว่า “กลองจิ้ง” ชื่อทั้งสองนี้จึงใช้ปนกันอยู่ คำว่า “กลองเส็ง” เรียกตามหน้าที่ในการใช้กลองนี้ใช้ตีแข่งขันเท่านั้น และ “เส็ง” ก็แปลว่าแข่งขัน คำว่า “กลองจิ้ง” เรียกตามเสียงของกลอง เพราะกลองมีเสียงแหลม เมื่อตีได้ยินว่า “จิ้ง-จิ้ง-จิ้ง” ลักษณะและวิธีทำเลือกเอาไม้ประเภทเนื้อแข็งซึ่งอาจหาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ประดู่ ตะเคียน เอาเปลือกและส่วนไม้ที่ไม่ต้องการออกแล้ว ตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 40-70 เซนติเมตรแต่งให้กลมเกลี้ยงเป็นรูปคล้ายทรงกระบอกเรียวยาวเส้นผ่าศูนย์กลางทางปากคือ ทางที่จะใช้ตีประมาณ 30 เซนติเมตร ทางกันคือทางที่ใช้ตั้งพื้นคือประมาณ 15 เซนติเมตร เจาะกลางให้กลวงใหญ่ เล็กตามรูปให้เหลือเนื้อไม้โดยรอบประมาณ 5 เซนติเมตร ตรงข้างเจาะรูเล็ก ๆ ไว้รูหนึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ขนาดประมาณ 4 เซนติเมตร รูนี้มีความสำคัญมาก คือ ช่วยให้เสียงกลองมีเสียงดังแหลม ถ้าปิดหมดก็ไม่ค่อยดังถ้าเปิดกว้างเสียงดังแต่ไม่มีเสียงแหลม ซึ่งไม่เหมาะกับการใช้ตีประชัน นอกจากนี้ก็ใช้สำหรับเอาน้ำเข้าออกเพื่อปรับเสียงกลองให้ดีขึ้นและทำให้หนังกลองนุ่มนวล ป้องกันไม่ให้ขาดง่ายเมื่อนำเข้าตีประชันแข่งขัน หนังหน้ากลองใช้หนังโคกระปือ แต่นิยมหนังกระปือมากกว่า เพราะหนาและทนหุ้มหน้ากลองทั้งสองข้างแล้วใช้หนังโคกระปือที่ตัดออกเป็นเส้น ๆ ขนาด

กว้างประมาณ 1 นิ้วร้อยโยงหน้ากลองทั้งสองข้างไปมาจนรอบกลองดังสายโยงนี้ให้ตึงมากที่สุดเท่าที่จะตึงได้ แล้วนำกลองไปตากแดดให้แห้ง ใช้ไม้สดตีหน้ากลองให้อ่อนนุ่ม ขัดหน้ากลองด้วยดินทรายคั่งฟุ้งที่ติดอยู่ออกให้เกลี้ยงเกลา

ฤดูแข่งขันหรือฤดูเส็งกลอง ได้แก่ฤดูแล้ง หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วและก่อนเข้าพรรษา สุดแต่ที่บ้านไหนจะจัดให้มีเมื่อไร และจะจัดให้มีกี่ครั้งก็ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดนี้ สันฤดูแข่งขันก็เก็บกลองไว้ที่วัด ถึงฤดูแข่งขันปีใหม่ นำกลองมาตรวจดูหน้ากลองถ้ายังใช้ได้ก็ใช้ต่อไป ถ้าเห็นว่าไม่ค่อยดีก็หาหนังมาจัดหน้ากลองเสียใหม่ การนำกลองเข้าแข่งขันอาจมีได้ในบางกรณี

1. จัดขึ้น โดยเฉพาะ คือ นัดหมายกันมาแข่งขันกลองเท่านั้นโดยไม่เกี่ยวกับงานอื่นการเลือกวันจึงไม่ยุ่งยากเพราะไม่ค่อยมีพิธี เพียงแต่หมู่บ้านที่เป็นเจ้าภาพส่งหนังสือนัดหมายไปโดยใช้คนไปส่งที่วัดเรียกว่า “ไปปักสลาก” จะปักสลากที่หมู่บ้านใดบ้างมีหลักอยู่จะต้องเป็นหมู่บ้านที่เคยไปมาหาสู่กัน โดยถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาวาส ระหว่างผู้ใหญ่บ้านหรือบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน และต้องมีกลองเส็งด้วย (คือบางหมู่บ้านอาจจะไม่มี) อาจเป็นตำบลเดียวกันหรือต่างตำบลก็ได้

2. จัดขึ้นเพื่อสมทบงานอื่น สุดแต่ที่บ้านใดจะมีการทำบุญอะไรขึ้นหากต้องการจะมีกลองเส็งด้วยก็ได้ งานที่จัดให้มีกลองเส็งด้วยเป็นประจำนั้น คือ งานบุญบั้งไฟการนัดหมายก็แจ้งไปพร้อมกับสลากนัดหมายแห่งงานนั้น ๆ เช่นเวลาไปปักสลากบุญบั้งไฟก็บอกว่าให้นำกลองเส็งไปด้วยการเตรียมกลองเข้าแข่งขัน เวลาแข่งขันตามปกติเริ่มเวลา 19.00 น. ในวันนั้นทางวัดนัดบุคคลสำคัญไปเตรียมกลอง นัดออกไปเตรียมเวลาไหนแล้วแต่ระยะทางที่จะเดินไปยังหมู่บ้านเจ้าภาพให้ทันตามกำหนด การเตรียมกลองเข้าแข่งขันภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “แข่งกลอง” แข่งแปลว่า “ตี” คือ การทำให้กลองตึงมีเสียงสูงขึ้น โดยขันชะเนาะที่สายโยงต้องการให้สูงมากก็ขันชะเนาะหลายรอบหรือหลายคู่ตามปกติให้เสียงสูงเพื่อไว้กะให้เสียงลดต่ำลงพอดีเมื่อตีกลองออกน้ำแล้ว คำว่า “ตีกลองออกน้ำ” เป็นภาษาที่ใช้เฉพาะหมายความว่า เมื่อปรับเสียงกลองให้ได้ที่แล้วก็นำน้ำเทเข้าไปตรงรูเล็กที่เจาะไว้ประมาณ 2-3 ลิตร กว่ากลองไว้ให้น้ำซึมทั่วหน้ากลองประมาณ 10-30 นาที แล้วตีกลองเอาน้ำออกโดยให้คนหนึ่งจับกลองยกขึ้นจากพื้น ตะแคงให้หน้ากลองต่ำกว่าก้นกลอง หันรูเล็กกลงล่างให้น้ำค่อยไหลออกอีกคนหนึ่งเอาค้อนตีกลองตีซ้ำ ๆ คนยกกลองค่อยตะแคงขึ้นทีละน้อยจนกว่ากลองจะขนานกับพื้น คนตีก็ตีไปจนน้ำจะออกหมด วิธีนี้เรียกว่า “ตีกลองออกน้ำ” ส่วนกลองอีกลูกหนึ่งซึ่งเป็นคู่กันก็ปรับเสียงทำนองเดียวกัน ให้เสียงเท่ากันถึงจะใช้ได้พอเสร็จก็แยกไปเตรียมตัว แล้วมารวมกันที่วัดเพื่อนำกลองออกเดินทางไปยังวัดหรือหมู่บ้านของเจ้าภาพ ตามปกติคนตีกลองจะต้องมีค้อนตีกลองของตนอยู่แล้ว ถ้ายังไม่มีหรือเก่าแก่อาจหักง่าย ก็จัดทำเสียใหม่ วิธีทำเอาไม้ที่เหนียว เช่น ไม้มะขาม ไม้มะเกลือ ฯลฯ ทำเป็นสี่เหลี่ยมกว้าง ๆ หนาประมาณด้านละ 1 นิ้ว ยาวประมาณ 45 เซนติเมตร จากตอนกลางไปหาปลายลบเหลี่ยมออกให้กลมริ้วเล็กไปตามลำดับ ตรงปลายจริง ๆ ให้ใหญ่เล็กน้อย

หล่อหลอมด้วยตะกั่วที่ปลายไม้ หุ้มแล้ววัดโดยรอบตะกั่วได้ประมาณ 8 เซนติเมตร ส่วนยาวเฉพาะ ตะกั่วประมาณ 3 เซนติเมตร ทางด้านหนึ่งเป็นเหลี่ยมไม่มีตะกั่ว สำหรับใช้จับพันผ้าให้กระชับพอดีมือ ของตนเองการนำกลองออกเดินทาง เอากลองมัดติดกับไม้ขาคู่ง (ไม้ขาหยั่งทำด้วยไม้เลี้ยยยาว ประมาณ 4 เมตร มี 3 อัน) แล้วนำไปวางเรียงคู่กันที่หน้าโบสถ์เพื่อยกครู มีดอกไม้ธูปเทียนบูชา อริษฐานขอให้ได้ชัยชนะ แล้วก็ออกเดินทางมีพระภิกษุเป็นผู้นำติดตามด้วยญาติโยมและนักตีกลอง ขณะที่หามกลองต้องตีกลองเบา ๆ ไปด้วยไม้ขาตะระยะเรียกว่า “ตะาะกลอง” เพื่อเป็นการประกาศให้ คนทราบว่า กลองในหมู่บ้านของตนกำลังเดินทางไปแข่งขัน และเป็นสัญญาณเพื่อให้เจ้าภาพได้ยินว่า กลองบ้าน ๆ นั้นมาแล้วหรือยัง เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านเจ้าภาพจะได้นำอาหารหมากพลู บุหรี่ ออกไปเลี้ยงตามหน้าที่ของเขา ซึ่งได้แบ่งหน้าที่กันไว้ก่อนแล้ววิธีการแข่งขัน ก็จะจับสลากจับคู่หรือ จะจัดไว้ตามความเหมาะสมการแข่งขันนิยมใช้แบบพบกันหมดเพื่อให้ทราบว่ากลองคู่ไหนชนะมาก น้อยหรือไม่ชนะเลยเมื่อจับคู่เรียบร้อยแล้วก็เข้าสู่ที่แข่งขันคือลานวัดนั่นเอง ที่แข่งขันปักหลักสอง หลักห่างกันประมาณ 1-2 เมตรสูงเท่าความยาวของกลอง หรืออาจสูงหรือต่ำกว่าบ้างก็ได้ ผู้แข่งขันเอา กลองทั้งคู่มัดติดกับหลักที่เตรียมไว้ มัดกลองให้เอียงประมาณ 15 องศา เพื่อให้เสียงหันไปหาคู่ต่อสู้ คนตีกลองดีมักจะเลือกได้จากคนที่มีอายุระหว่าง 30-50 ปี กรรมการเลือกคนที่เห็นว่าจะทรงไว้ซึ่ง ความยุติธรรมมี 3-5 คนบางครั้งมีพระภิกษุร่วมอยู่ด้วย อยู่ห่างจากที่แข่งขันประมาณ 40 เมตร ก่อน แข่งขันให้ฝ่ายหนึ่งตีก่อนแล้วหยุดแล้วอีกฝ่ายหนึ่งก็เช่นเดียวกัน เพื่อให้กรรมการฟังเสียงว่ากลองแต่ ละฝ่ายมีเสียงอย่างไรเริ่มการแข่งขัน โดยทั้งสองฝ่ายตีขึ้น ในขณะเดียวกันเริ่มแรกตีเป็นจังหวะคู่บ้างก็ บ้าง ช้า ๆ ระยะนี้กรรมการจะได้ยินเสียงทั้งสองฝ่ายคู่ก็กันอยู่ เป็นการฟังเพราะ ๆ ไปพราง ๆ ก่อน พร้อมกับสังเกตดูว่า เสียงของฝ่ายไหนมีท่าทีบอกถึงขั้นต่อไปว่าจะเป็นอย่างใด ต่อไปต่างฝ่ายต่างเร่งตี ให้แรงที่สุดเร็วที่สุด ระยะนี้คนชอบดูบั้นเอวของผู้ตีด้วยเพราะน่าดูไม่น้อยทีเดียว ส่วนเสียงของกลอง ฝ่ายที่แพ้ก็จะเจี๊ยบหายเหมือนไม่ได้ตี ได้ยินแต่เสียงของผู้ชนะ ประหนึ่งว่าตีกลองแต่ฝ่ายเดียวถ้าคู่ที่กัน ก็จะได้ยินเสียงของผู้แพ้โผล่ขึ้นมาบ้างเป็นครั้งคราว ถ้าเสมอกันจริง ๆ ก็ได้ยินทั้งสองฝ่าย บางทีก็ผลัด กันเจี๊ยบ เพราะเสียงกลองกลืนกันไปหมด กรณีนี้กรรมการรู้สึกหนักใจ ต้องสังเกตจดจำเสียงไว้ให้ดี อาจทำให้ตัดสินพลาดหรือโต้เถียงกันได้ แต่นาน ๆ จะมีสักครั้งหนึ่ง การแข่งขันคู่หนึ่ง ๆ อาจเปลี่ยนผู้ ตีผลัดกันเข้าแก้ตัวหลายครั้ง กรณีคู่ที่หรือชนะอย่างหวุดหวิดนั้น ฝ่ายแพ้อาจกลายเป็นฝ่ายชนะ เพราะ การเปลี่ยนผู้ตีก็ได้ ดังนั้นศิลปะและกำลังของผู้ตีจึงมีความสำคัญมากทีเดียว ถ้าผลัดกันแพ้ผลัดกัน ชนะก็ต้องแข่งขันใหม่จนกว่าจะหมดของสงสัย หรือจนกว่าจะสรุปได้ว่า ฝ่ายไหนเป็นฝ่ายชนะ การ แข่งขันคู่อื่น ๆ ก็เดินทำนองเดียวกันและหมุนเวียนไปจนกว่าจะสรุปได้ว่ากลองคู่ไหนชนะยอดเยี่ยม รองลงมาและสุดท้าย เวลาเสร็จแข่งขันไม่ได้กำหนดแน่นอน แต่ตามปรกติก็อยู่ระหว่าง 22-24 นาฬิกา ผลการแข่งขันทั้งผู้แพ้และชนะไม่ได้เสียอะไรกัน เพียงแต่ฝ่ายชนะได้รับเกียรติมีหน้าตาเท่านั้น เมื่อ

30 ปีก่อน การแข่งขันกลองเสียงเป็นการเล่นที่ให้ความครึกครื้นรื่นเริงและขึ้นหน้าขึ้นตามาก แต่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2499) เสื่อมความนิยมไปเกือบหมดแล้วมีเล่นกันประปรายน้อยเต็มที

คุณฤๅ บริพัตร ณ อยุธยา (2535 :8) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของกลองยาวไว้ว่า กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีของชาวมอญที่เผยแพร่มาถึงชาวพม่า และแพร่เข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อประมาณ 70 – 80 ปี มาแล้ว ผู้นำกลองยาวเข้ามาในประเทศไทย เป็นชาวพม่าชื่อหม่อง สุโขวง ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ทำนองพม่า ที่มีเอกลักษณ์ เด่นชัด กลองยาวภาคอีสานจะมีทำนองและจังหวะที่มีลีลา เฉพาะตัว เดิมการแสดงของคณะกลองยาวล้วนๆและมีเครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉาบ รำมะนา และฉิ่ง เป็นเครื่องตีประกอบปัจจุบันการแสดงกลองยาวมีพัฒนาการมากขึ้น จนกระทั่งเป็นกลองยาวประยุกต์และกลองยาวซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ความมุ่งหมายในการบรรเลงกลองยาว

1. เพื่อความสนุกสนานในเทศกาลและงานบุญประเพณีต่างๆ
2. เพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการแสดงกลองยาว
3. เพื่อสืบทอด อนุรักษ์ และเผยแพร่การแสดงกลองยาวให้มียุคต่อไป

ประโยชน์ของกลองยาว

1. เดิมกลองยาวใช้เป็นกลองสัญญาณในสมัยโบราณ ซึ่งมี 2 ชนิด คือ กลองวินิจัยเกียรติ แขนงไว้ให้ผู้ถือเครื่องตีเมื่อยกยัตริย์ เสด็จออกรับผู้มา และ กลองอินทเกียรติ ให้สัญญาณกองทัพรุกหรือถอย
2. ใช้ในงานสมโภช เพื่อตีบอกจังหวะหรือประกอบดนตรี
3. ใช้ประกอบขบวนแห่ ในงานบุญประเพณีต่างๆได้แก่ งาน บวชนาค งานแต่งงาน แห่ผ้าเวสแห่เทียน แห่ปราสาทผึ้ง และประกอบขบวนแห่ ในงานประเพณีประจำท้องถิ่น เช่น ประกอบขบวนแห่งานออนซอนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลองยาวอีสาน

พรชัย ศรีสารคาม (2521 : 145-149) ได้กล่าวถึงกลองยาวอีสานว่า กลองยาวเป็นเครื่องที่เก่าแก่ของอีสาน สามารถบรรเลงให้เร้าใจเกิดความบันเทิงได้ การตีกลองยาวจะตีเพื่อประกอบสมโภชหรือนำขบวนแห่ ตีเพื่อให้จังหวะผู้ฟ้อนรำซึ่งตามแบบชาวอีสาน ไม่นิยมมาทำกลองยาวอีสาน คือ ไม้มี (ไม้ขนุน) จะมีน้ำหนักเบา คณะกลองยาวคณะหนึ่ง ๆ ส่วนมากจะมีกลองยาว 3-4 ใบ รำมะนา

ขนาดใหญ่จะให้เสียงทุ้ม อีกอย่างหนึ่ง ฉาบหนึ่งคู่หรือสองคู่ พ้องโหม่งขนาดเล็กหนึ่ง รวมแล้วคณะหนึ่งจะใช้ผู้บรรเลงประมาณ 8-10 คน

นัครบ มาลาลี (2534 : 95-105) กล่าวถึง กลองในภาคอีสานมีมากมายหลายชนิดแต่ละชนิดใช้ในโอกาสที่ต่างกัน เช่น กลองเพล เป็นกลองสองหน้ามีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดากลองทั้งหลาย พุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะช่วยกันขุดกลอง (เจาะกลอง) จากต้นไม้ขนาดใหญ่ แล้วหุ้มด้วยหนังวัว หรือหนังควาย ทั้ง 2 นำไปถวายวัดเพื่อใช้ตีบอกสัญญาณบอกเวลา ซึ่งโดยส่วนมากพระจะตีกลองในเวลา 11.00 น. เพื่อเวลาฉันอาหารเพล กลองคุ่ม เป็นกลองสองหน้าใช้คนหามเวลาทำงานต่าง ๆ เช่น งานบุญบั้งไฟ งานแห่นางแมว งานบุญกฐิน เป็นต้น กลองหางกลองยาวหรือกลองตบ บางท้องถิ่นก็เรียกว่ากลองก้นโล่ง ใช้ตีเป็นวงเข้ากับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ หรือเข้าขบวนแห่งานพิธี อาจจะมีคนฟ้อนลวดลายไปตามจังหวะชาวอีสานได้ถอดสำเนียงกลองยาวออกมาเป็นคำพูดว่า เด็กจั่งเบิ่ง ยามมือแลงจั่งเบิ่ง แชนแท้ ๆ ป่นกบ ป่นบั้งสูอาแห่น พ่อแก่เอาน่า เป็นต้น

ทฤษฎีมานุษยดุริยางควิทยา

ดนตรีและวัฒนธรรมของมนุษย์ เช่น เหตุผลในการที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดสร้างดนตรีของตน คุณลักษณะเฉพาะของดนตรี การใช้ดนตรีในสังคมความหมายของดนตรี ที่มีต่อผู้คนในสังคมนั้นๆ ความดำรงอยู่ ความเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมสลายของดนตรีในสังคม วิชามานุษยดุริยางควิทยามีแนวทางและระเบียบวิธีการศึกษาของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นระเบียบวิธีที่เกิดจากการประสมประสานศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกัน (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546 : 24) และสุกรี เจริญสุข ได้อธิบายถึงแนวคิด ทฤษฎีเรื่องดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnomusicology) ว่า ดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์มีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดอย่างแยกกันไม่ออกกับมานุษยวิทยา (Anthropology) เนื่องจากดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายทั้งในระดับส่วนตัวและส่วนรวม และในทุกกิจกรรมของสังคมย่อมมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเสมอ ดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์ หรือดนตรีเปรียบเทียบ (Comparative Musicology) หมายถึงการศึกษาดนตรีที่ไม่ใช่ดนตรีตะวันตก (Non-Western Art Music) ต่อมาเจฟ कुนท์ (Jaap Kunst) ตั้งชื่อใหม่ว่า Ethno – musicology เพราะถือกันว่าการเรียนวิชา ศาสตร์ใดๆก็ตาม ที่รวมทั้งดนตรีและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเข้าไปด้วยกัน เป็นการศึกษาดนตรีของชาติพันธุ์อื่น ซึ่งปัจจุบันแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน

1) เป็นการศึกษาดนตรีใดๆก็ตามที่ไม่ใช่ดนตรีตะวันตก (Non – Western Art Music) ซึ่งรวมทั้งดนตรียุโรปโบราณ และที่อื่นๆที่ยังคงหลงเหลืออยู่

2) เป็นการศึกษาดนตรีทุกรูปแบบในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีของชนเผ่ากลุ่มน้อย ดนตรีเพื่อการค้า ฯลฯ

เกิดเป็นแนวทางการศึกษาดนตรีอย่างเป็นระบบ (Systemetic Guide For Studying of Music) การศึกษาตัวดนตรีของวัฒนธรรมต่างๆมีแนวทางการศึกษาที่ชัดเจนในด้านต่างๆดังนี้

1) สื่อสร้างเสียง (Medium) ศึกษาว่าเกิดจากอะไรโดยศึกษาถึงสิ่งต่อไปนี้

- ประเภทของเสียง , เสียงร้อง (Voice) เครื่องดนตรี (instrument) หรือทั้งสองอย่างประกอบกัน

- ชนิดของเสียง , แบบไหน (What kind) บอกลักษณะของเสียงได้

- ปริมาณของเสียง , มากน้อยเพียงใด (How many)

2) ท่วงทำนอง (Melody) คือ การจัดลำดับของเสียงสูงต่ำ ได้แก่ เรื่องต่างๆต่อไปนี้

- ระบบเสียง (Tuning system) การจัดระบบของเสียงสูงต่ำของวัฒนธรรมต่างๆ

- มาตรฐานเสียง/บันไดเสียง (Scales) ลำดับของระดับเสียงที่ใช้ในบทเพลงแต่ละเพลง

- กลุ่มเสียง (Mode) หรือมาตราเสียงเฉพาะ , ฯลฯ ที่ใช้เป็นพื้นฐานของบทสัจคีตนิพนธ์

- ขั้นคู่เสียง (Intervals) ระยะระหว่างความสูงต่ำของเสียงสองเสียง

- ช่วงเสียง (Ranges) ความกว้างระดับเสียงต่ำสุดถึงสูงสุดที่ใช้ในบทเพลง

- รูปลักษณะของท่วงทำนอง (Melodic contour) มีหลายชนิด ได้แก่

ทำนองแบบต่างๆคือ

- ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน (Conjunct)

- ไม่เชื่อมโยงกัน (disjunct)

- ขึ้นๆลงๆ (undulating)

- สูงขึ้นเรื่อยๆ (ascending)

- ต่ำลงเรื่อยๆ (descending)

- ไม่ค่อยขึ้นลง หรือสลับเสมอ (terraced)

- โครงสร้างของวลี (Phrase structure) โดยพิจารณาตาม

แนวนอนว่าเป็นอย่างไร

- การประดับตกแต่งทำนอง (ornamentation)
- เนื้อร้องและการเอื้อน (Syllabic text setting or melismatic

xy setting)

3) จังหวะ (Rhythm) การจัดองค์รวมของเสียงที่สัมพันธ์กับเวลา ได้แก่

- การตกจังหวะ (Beat & accent) การเน้นจังหวะหนักเบา
- การลักจังหวะ (Syncopation) การตกจังหวะก่อนหรือหลัง (หรือตกที่

จังหวะยก)

- อัตราจังหวะ (Meter) การจัดจังหวะภายในหนึ่งห้องเพลง (measure)

คือการจัดจังหวะหนัก – เบา

- จังหวะอิสระตายตัว (Parlando – rubato) จังหวะที่ยืดหยุ่น

มากคล้ายกับการพูด

- จังหวะตายตัว (Tempo guiso) เช่น duple, triple, compound

- จังหวะสม่ำเสมอ (Isometric) ทำนองเพลงในจำนวนห้อง

เท่ากันมีจังหวะที่เท่ากันบรรเลงซ้ำๆกัน ตั้งแต่ต้นจนจบเพลง

- จังหวะไม่สม่ำเสมอ (Asymmetrical isometric) ทำนอง

เพลงในจำนวนห้องเท่ากัน แต่จังหวะไม่เท่ากัน (5/4, 2/3) บรรเลงซ้ำๆกัน ตั้งแต่ต้นจนจบเพลง

- จังหวะประสม (Heterophony) ทำนองเพลงที่มีการเปลี่ยน

จังหวะบ่อยๆ เช่น 5/4 บ้าง 3/4 บ้าง 2/8 เป็นต้น

- จังหวะหลากหลาย (polymeric) บทเพลงเดียวที่มี

หลากหลายแต่ละแนวมีจังหวะต่าง ๆ กัน

4) ความเร็ว (Tempo) ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนตัวโน้ตกับช่วงเวลา

5) ผิวพรรณ (Texture) การประสานทำนอง ทำนองและความสัมพันธ์ระหว่าง

ทำนองไปกันคนละแนว (บางครั้งเรียกว่า Texture ว่า พื้นผิว)

- ทำนองเดี่ยว (Monophony) แม้ว่าจะอยู่คนละช่วงทาบ (octave) ก็ตาม

- ทำนองประสม (Polyphony) หลายๆ ทำนองบรรเลงไปพร้อมกัน

จังหวะเดียวกันได้แก่

- Homophony (harmony) มีทำนองสองแนวหรือมากกว่าที่มีลีลาในจังหวะเดียวกัน และมีลักษณะการจัดองค์ประกอบของท่วงทำนองในแนวนอน เช่น ทำนองหลัก กับ แนวประสานเสียง

- Counterpoint (Disphony) มีทำนองสองแนวทำนองหรือมากกว่าแต่ละทำนองเป็นอิสระต่อกันและไม่จำเป็นต้องเป็นจังหวะเดียวกัน

- Drone Harmony ทำนองเพลงที่ใช้ประสานเสียงเพียงเสียงเดียวซึ่งดังอยู่ตลอดเวลา เช่น แคนหลายต่างจากปี่สก็อตช์ เป็นต้น

- ทำนองหลากหลาย (Heterophony) คนตรี หรือ บทเพลงที่มีทำนองต่าง ๆ กัน แต่ขึ้นอยู่กับทำนองหลักเพียงทำนองเดียวบางทีก็ใช้คำว่า Stratified เช่น คนตรีกามลัน เรียกว่า Heterophony Stratification แต่ของไทยเป็นแบบ Idiomatic Heterophony คือ แบบหลากหลายทำนอง (ผู้เขียน)

6) รูปแบบ (Form) การจัดองค์การของบทเพลง มีแบบต่างๆดังต่อไปนี้

- Iterative บทเพลงที่มีทำนองสั้นๆ ทำนองเดียวบรรเลงซ้ำๆกันซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง หรือ ไม่มีเลยก็ได้ (A-A-A-A)

- Binary บทเพลงสองท่อน (A-B)

- Reverting บทเพลงสองท่อนที่มีการบรรเลงย้อนท่อนแรก (A-B-A)

- Strophic บทเพลงที่มีรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ใช้ทำนองเดียวกันแต่มีเนื้อร้องต่างกัน

- Progressive บทเพลงที่มีทำนองใหม่เพิ่มขึ้นทุกท่อน โดยไม่ย้อนทำนองเดิม (A-B-C-D)

- Theme And Variation บทเพลงที่ใช้ทำนองอื่นเป็นหลักและมีการแปรทำนองไปเรื่อยๆ (สุกรี เจริญสุข. 2538: 30)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เหตุที่เลือกใช้วิธีนี้เนื่องจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติจริง และเป็นวิถีชีวิตจริงของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านและได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สุด ผู้วิจัยเดินทางเข้าค้นหาในเขตพื้นที่ที่มีผู้บรรเลงกลองยาวเพื่อเก็บข้อมูลโดยตรงจากแหล่งข้อมูล บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้ง ชุมชน หมู่บ้าน ท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและใช้เวลานานพอสมควรเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ บันทึกภาพ สังเกต และวิเคราะห์แบบเจาะลึก พร้อมกับการบันทึกข้อมูลแล้วนำมาวิจัย ซึ่งมีขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

- 1.1 ด้านเนื้อหา
- 1.2 ด้านพื้นที่ทำการศึกษา
- 1.3 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 1.4 ด้านระยะเวลาทำการศึกษา
- 1.5 ด้านวิธีดำเนินการวิจัย เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

- 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม

อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ศึกษาดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 ศึกษาท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยาง
ตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.4 ศึกษาท่าพ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยาง
ตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ด้านพื้นที่ทำการศึกษา

วงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัด
กาฬสินธุ์

3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัด
กาฬสินธุ์ นักดนตรีจำนวน 10 คน นักแสดงจำนวน 5 คน ผู้ชมผู้ฟังจำนวน 5 คน

4. ด้านระยะเวลาทำการศึกษา

ใช้เวลาในการทำการศึกษา ตั้งแต่ กันยายน พ.ศ.2556 – กันยายน พ.ศ. 2557

เสนอหัวข้อวิจัย 2 เดือน

ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร 3 เดือน

ศึกษาข้อมูลภาคสนาม 3 เดือน

เขียนรายงานการวิจัย 4 เดือน

5. ด้านวิธีดำเนินการวิจัย เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง
สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา การฝึกหัด การเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ หัวหน้าคณะ
ผู้รู้ นักแสดง นักดนตรี และผู้ชมโดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและสัมภาษณ์แบบไม่เป็น
ทางการ

1.2 แบบสังเกต (Observation) คือ การมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์บรรเลงของวงกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาภาคสนาม มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้แยกไว้ 4 หมวดหมู่ดังนี้

2.1 บริบทพื้นที่

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกลอง

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลองยาวอีสาน

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีมานุษยวิทยา

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา การฝึกหัด การเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ หัวหน้าคณะ ผู้รู้ นักแสดง นักร้อง และผู้ชมโดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ แอบบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพวิดีโอ ภาพถ่ายวีดิทัศน์ ภาพถ่ายดิจิทัล สมุดจดบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

3.1 วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาวงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 วิเคราะห์วงกลองยาวโบราณคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ตอนต่อไป

3.2.1 ประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.2 คนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.3 ท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า

จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.4 ท่าฟ้อนประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า

จังหวัดกาฬสินธุ์

4. การนำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบพรรณนา

วิเคราะห์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักดนตรี นักฟ้อน ผู้ชมการแสดง ผู้รู้ทั้งผู้วิจัยได้สอนอยู่ที่สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้คณาจารย์และนักศึกษาสาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง ,สาขาดุริยางคศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำการเรียนและร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชาทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ศึกษาเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ศึกษาท่าฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประวัติความเป็นมาของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

นายบุญวิน ศรีบุญมี อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 143 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ หมายเลขโทรศัพท์ 083-3352569 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนป่าแดง มีอาชีพหลักคือทำนา กล่าวว่าได้เริ่มการแสดงวงกลองยาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรียนมาจากพ่อสุด ภูเขาฟ้า นายบุญวิน ศรีบุญมีได้รับแรงบันดาลใจในการตีกลองยาวของนายบุญเพ็ง ภูทรายศรี ซึ่งได้กล่าวชื่นชมว่ามีเทคนิคการตีกลองยาวที่เก่งมาก

นายบุญวิน ศรีบุญมีเคยสอนให้กับคณะ โนนภิบาล อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม การแสดงในสมัยก่อนนั้นแตกต่างจากสมัยปัจจุบันคือในสมัยก่อนการตีกลองยาวประกอบฟ้อนโดยที่ไม่มีเครื่องดนตรีอื่นๆประกอบ แต่ในปัจจุบันนั้นมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเข้ามาประกอบเช่น พิณ พิณเบส เป็นต้น

โดยในการแสดงในแต่ละครั้งจะต้องมีการไหว้ครูก่อน โดยมีเครื่องไหว้ครูดังนี้ ดอกไม้ รูปเทียน เหล้าขาว แป้ง ขาสุบ ลักษณะการแต่งกายนั้นก็มีความแตกต่างจากในอดีตไม่มากนักคือเน้นที่การแต่งกายแบบพื้นบ้าน

ในลักษณะของการประสมวงกลองยาวในยุคก่อนการนำ พ.ศ.2510 นั้น มีการประสมวงดังต่อไปนี้

กลองยาว 3 ใบ

กลองรำมะนา 2 ใบ

ฉาบ 2 คู่

มีรายนามนักดนตรีดังต่อไปนี้

นายปรี ภูทรายศรี	ตีกลองยาว
นายเคน ภูคงสด	ตีกลองยาว
นายบุญเพ็ง ภูทรายศรี	ตีกลองยาว
นายบุญวิน ศรีบุญมี	ตีกลองรำมะนา
นายทอง ดินสุตา	ตีกลองรำมะนา
นายใบ ภูทรายศรี	ตีฉาบ
นายเดือน ภูตาคล้าย	ตีฉาบ

ลักษณะการประสมวงกลองยาวในปัจจุบันมีลักษณะดังต่อไปนี้

กลองยาว	6 ใบ		
ฉาบ	7 คู่		
ประกอบไปด้วย	ฉาบใหญ่ขนาด	12 นิ้ว	3 คู่
	ฉาบกลางขนาด	10 นิ้ว	2 คู่
	ฉาบเล็กขนาด	9 นิ้ว	2 คู่
กลองรำมะนา	2 ใบ		
ฆ้อง	1 ใบ		
ขอ	1 อัน		
ฉิ่ง	1 คู่		

รายชื่อนักดนตรี นักฟ้อนและอื่นๆเมื่อครั้งไปแข่งขันที่จังหวัดอุบลราชธานี “ งานศึกกลอง
ยาวสะพานฟ้าครั้งที่ 2 ”

นายบุญวิน ศรีบุญมี	หัวหน้าคณะ
นายนวน ภูธาดลาย	ฆ้อง
นายบุญ ภูยาดวง	กลอง
นายประยุทธ์ จำปาอ่อน	กลอง
นายแสวง ภูธาดลาย	กลอง
นายสมควร ภูธาดลาย	กลอง
นายชู คชเขื่อน	เกราะ
นายหนูนา จำปาอ่อน	กลอง
นายริน ภูยาดวง	รำมะนา
นายทวี ภูแพง	ฉาบ
นายชม พิชัยเชิด	รำมะนา
นายบุญหนา ภูธาดลาย	ฉาบ
นายไพบูลย์ ศรีบุญมี	ฉาบ
นายสมศรี ภูชัยศรี	ฉาบ
นายสุุดใจ ภูชัยศรี	ฉาบ
นายแอ๊ด ภูยั้ง	ฉาบ
นายสมัย ภูน้ำเสียง	ฉาบ
นายประสิทธิ์ ภูน้ำเสียง	ฉิ่ง
นายเฉลิมพล อ่อนพรรณา	ช่างภาพ
นางบุญสวย ภูชัยศรี	นางฟ้อน
นางสมเพชร พิชัยเชิด	นางฟ้อน
นางคำแปลง ภูยาดวง	นางฟ้อน
นางจิระณะ ศรีบุญมี	นางฟ้อน
นางประทีน ภูธาดลาย	นางฟ้อน
นางลำไย ภูชัยศรี	นางฟ้อน
นางคุณสิน ภูธาดลาย	นางฟ้อน
นางลำควน ภูธาดลาย	นางฟ้อน

นางบัวกี๋ พรมราช	นางฟ้อน
นางอุไรพร ภูถาดลาย	นางฟ้อน
นางพิสมัย ศรีบุญมี	นางฟ้อน
นางกาญจนา ภูแย้ม	นางฟ้อน
นางนิตยา ศรีบุญมี	นางฟ้อน
นางหนูวาด ภูน้ำเสียง	นางฟ้อน
นางอรมณ พิชัยเชิด	นางฟ้อน
นางบุญช่วย ภูชัยศรี	นางฟ้อน
นางอุทัย ภูน้ำเสียง	นางฟ้อน
นางบุญล้อม คชเชื่อน	นางฟ้อน
นางสมคิด เวณสุวรรณ	นางฟ้อน
นางไข่ ภูชัยศรี	แต่งผม
นางสมปอง อ่อนพรรณนา	พิธีกร,ถือพระบรมฯ
นายกัมปนาท อ่อนพรรณนา	ถือพระบรมฯ
นายทรงศักดิ์ ภูแพง	เครื่องเสียง
น.ส.จุฑาภรณ์ ภูถาดงา	ถือป้าย
นายณง ภูถาดลาย	ถือธง
นายสมใจ จำปาอ่อน	ถือธง
นายอรรถพงษ์ อัครศิริวร	พิน

ในปัจจุบันมีการนำเครื่องเสียงที่เป็นลักษณะการเคลื่อนที่ได้โดยใช้รถเข็นน้ำในหมู่บ้านนำมาทำเป็นรถที่ใส่เครื่องเสียงประกอบไปด้วย ลำโพงซอลล์ ตู้ลำโพงเสียงเบส พาวเวอร์แอมป์ ใช้แบตเตอรี่เป็นต้นกำเนิดไฟฟ้าขนาด 12 โวลต์ อีกทั้งยังนิยมใช้กีตาร์เบส พินไฟฟ้า กลองชุดเข้ามาประกอบการแสดงวงกลองยาวในปัจจุบันอีกด้วย จุดเด่นที่สำคัญของวงกลองยาวบ้านหนองขามคือ ไม่มีการร้อง แต่จะใช้ท่วงทำนองของพินแทนท่วงทำนองของการร้อง โดยใช้เพลงลูกทุ่ง-หมอลำที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันและในอดีตในการบรรเลง

นายบุญเวิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม

จากอดีตมีทำฟ้อนเพียง 3 ท่าเช่น ลำลาว ลำสั้น ถึงปัจจุบันมีทำฟ้อนที่ได้รับการพัฒนามาตลอด จากไม่กี่ปีก่อน มีเพิ่มมาประมาณ 30 ท่าในยุคกลางและในปัจจุบันมีมากกว่า 70 ท่าในทำฟ้อนลาว 20 ท่ารำไทยและอื่นๆที่นำมาผสมผสานอีก มีการเรียนรู้มาจากครูจากกาฬสินธุ์ประมาณ 10 ท่า

อัตราค่าจ้างแต่เดิมนั้นประมาณ 500-700 บาทปัจจุบันค่าจ้างประมาณ 15,000 บาทขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้ไกลเพราะเกี่ยวข้องกับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางและสมาชิกในวงอื่นๆอีกที่ร่วมกันไปแสดง ซึ่งเฉลี่ยในปีหนึ่งมีงานประมาณ 20-30 งานทั้งงานแห่บุญประเพณีต่างๆ เช่นงานกฐิน งานบวช เป็นต้นอีกทั้งไปทำการแข่งขันกลองยาวในพื้นที่อื่นๆอีก

นางดิน ภูตาดลาย ผู้ชมการแสดง

นางดิน ภูตาดลาย อายุ 78 ปีบ้านเลขที่ 73 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และนางไข่ ภูทรายศรี อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 139 หมู่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้ชมการแสดงกล่าวว่า “เป็นคณะกลอง

ชาวที่เล่นได้ไพเราะดี การแสดงดี เก่งมา ไปชนะทุกสนามแข่งขัน” อีกทั้งได้ชมการแสดงในครั้งที่แสดงในหมู่บ้านหรือในยามที่ไปทำการแข่งขัน และสิ่งที่ประทับใจคือการแสดงการต่อสู้ของนักดนตรีที่ทำการต่อสู้แล้วดีจังหวะที่ไม่ขาดหาย น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนอนลงพื้น ลุกขึ้นมาดีจังหวะไม่ขาดหาย ต่อเนื่องได้ดีมากๆ แต่ในปัจจุบันนี้ก็มี ความแตกต่างกันในเรื่องของการแสดงต่างๆ ทั้งในรูปแบบการแสดงที่ดีขึ้นทันยุคสมัย

นางไหม ศรีบุญมี นางฟ้อนคณะบ้านหนองขาม

นางไหม ศรีบุญมี อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นนางฟ้อนให้กับวงกลองยาวบ้านหนองขาม เมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว กล่าวว่า การฟ้อนแต่ก่อนไม่มีจังหวะมากเท่าในปัจจุบันนี้ ผู้ฟ้อนคือผู้อยู่ด้านหลัง ผู้ตีกลองคือผู้บอกเปลี่ยนท่า สูตรที่ใช้ทำข้าวกลองของวงกลองยาวหนองขามคือ ใช้ขนมเส้นตำใส่กับจี๊ถั่วใบมะพร้าวแห้งใช้ได้นาน 3-4 วัน และในอดีตเคยไปแสดงที่โรงละครแห่งชาติ อาจารย์พรชัย ศรีสารคามเป็นผู้พาคณะกลองยาวบ้านหนองขามไปทำการแสดง

ทางเข้าหมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ป้ายหมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านของหัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สัมภาษณ์สมาชิกคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รางวัลชนะเลิศ การแข่งขันกลองยาว จังหวัดกาฬสินธุ์

รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัลชนะเลิศ การประกวด กลองยาว วันที่ 22-24 มีนาคม พ.ศ.2554 จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด ร่วมกับสมาคม ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รางวัลชนะเลิศ การประกวดกลองยาว งานมหกรรมวิจิตรเพรวาวิถีไทยเทิดไท้ 72 พรรษา มหาราชินี
2547 องค์การบริการส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

รางวัลชนะเลิศ การประกวดกลองยาว งานมหกรรมวิจิตรแพรวาวดีไทยเกิดให้ 72 พรรษา มหาราชินี 2547 องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

2. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการแสดงวงกลองยาวโบราณ บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการแสดงวงกลองนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากในการแสดงของวงกลองยาวตั้งแต่กลองยาวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือมีขนาด รูปทรง ไม้ที่ใช้ทำคือไม้พยอม ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน ฉาบขนาดต่างๆ พิณ เครื่องเสียงที่ใช้สำหรับการบรรเลงให้มีความสนุกสนานและเป็นที่น่าสนใจของผู้ชม ผู้ฟัง จากความสำคัญจึงขออธิบายในหัวข้อต่างๆ ได้แก่

อุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว

เครื่องเสียง

ตู้ลำโพงที่ใช้สำหรับซ้อมและการแข่งขัน ตู้ลำโพงเสียงกลางแหลม ขนาดลำโพง 15 นิ้ว ตู้
ลำโพงเสียงเบสหน้าเปิดขนาด 15 นิ้ว

ตู้ลำโพงที่ใช้สำหรับซ้อมและการแข่งขัน ตู้ลำโพงเสียงกลาง แหลม ขนาดลำโพง 15 นิ้ว ตู้
ลำโพงเสียงเบสหน้าเปิดขนาด 15 นิ้ว

มิกเซอร์ขนาด 8 ช่อง พร้อม Equalizer สำหรับปรับแต่งเสียง ติดตั้งอยู่บนแร็ค

Power Amplifier สำหรับขยายเสียงตู้ลำโพง (ล่าง) เครื่องปรับแต่งเสียง (กลาง) เครื่องเล่นดีวีดี

(บน)

รถแห่ของวงกลองยาวบ้านหนองขาม ใช้ลำโพงซอลล์ 4 ตัว ยึดบนโครงเหล็ก ตกแต่งสวยงามด้วยผ้า

ลำโพงซอลล์ 4 ตัว ยึดบนโครงเหล็ก

ตู้ลำโพงกลางแจ้งขบเสียงหุ้ม

รถแห่ของวงกลองยาวบ้านหนองขาม ใช้ลำโพงฮอล์ 4 ตัว ยึดบนโครงเหล็ก ตกแต่งสวยงามด้วยผ้า

เครื่องช่วยเสียงพินหรือดีเลย์ เอกโค ทำให้เสียงพินไพเราะมากยิ่งขึ้น (บน) พาวเวอร์แอมป์ สำหรับพ่วงกับแบตเตอรี่(กลาง-ล่าง)

เครื่องดนตรี

หนังวัวที่กำลังตากเพื่อใช้สำหรับจึงเป็นหนังกลอง

หน้ากลองทำจากหนังวัว

กลองตั้งหน้ากลองทำจากหนังวัว สายร้อยทำจากหนังวัว

กลองยาวไม้พยูง หน้ากลองทำจากหนังวัว ขึงตึงด้วยหนังวัวที่ทำเป็นเส้นขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร

ผู้วิจัยสัมภาษณ์หัวหน้าวงกลองยาว บ้านหนองขาม

ช่องเสียงภายในกลองยาวเมื่อมองจากด้านล่างกลองจะมีรูขนาดเล็กประมาณ 1 นิ้ว

กลองยาวทำจากไม้พุง ที่เป็นกลองที่ใช้มานานแล้ว

กลองยาวพร้อมกับอุปกรณ์ตกแต่งเพื่อความสวยงามและใช้ในระเบียบเรียบร้อย

กลองยาวที่นำมาใช้ในการประกวดทำจากไม้พยูง มีผ้าตกแต่งสวยงาม

ขอลอ ทำจากไม้ไผ่พร้อมด้วยไม้ตี

กลองตั้งใช้วิธีการหามทั้ง 2 คน

น้องเล็กพร้อมไม้ตี

ทาบใหญ่พร้อมทุฟางสีแดงเพื่อความสวยงาม

หญิงพร้อมภู่อีสานและสีส้ม

3. ท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

ท่วงท่าและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์นั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ รักษาไว้ซึ่งความสวยงามและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงแบบดั้งเดิม แต่ก็มีมีการเพิ่มท่วงท่าต่างๆเข้ามาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ มีการแปรแถว ต่อตัว โดยใช้ความสามารถของนักดนตรีด้วยความแข็งแรงและมีศิลปะเฉพาะตัวและวง ดังปรากฏต่อไปนี้

นักแสดงนักดนตรีออกมำตั้งแถวเตรียมในการฟ้อนและบรรเลงดนตรี

การต่อตัวของวงกลองยาว โดยใช้ นักดนตรีวงกลองยาว 3 คนอยู่ด้านล่าง ผู้ตีกลองยาวยืน

บนไหล่

กลองยาวต่อตัวกันตีกลองในลักษณะนั่งอยู่บนไหล่ของมือฉาบและเพื่อนประกอบ

การแปรแถวในการบรรเลวงกลองยาว

เครื่องดนตรี ฉาบ กราะ นึ่ง จะอยู่อีกแถวกับกลองยาว

ทำย่อตัวของนักดนตรี

ทำนึ่งบรรเลงวงกลองยาว

ทำนึ่งบรรเลงวงกลองยาว

ทำขึ้นบรรเลงวงกลองยาว

การแปรแถววงกลองยาว

การแปรแถววงกลองยาว

การต่อตัววงกลองยาว มือฉาบและมือกลองยาวอยู่ด้านบน

การต่อตัววงกลองยาวในลักษณะนั่งบนไหล่ของผู้ที่อยู่ด้านล่าง

นักดนตรีกำลังลงมาด้านล่าง พร้อมกับบรรเลงจังหวะอย่างต่อเนื่อง

ทำนองในการตีกลองยาว

ลักษณะของกระสวนจังหวัดกลองของคณะบ้านหนองขามมีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งก่อตั้ง คณะกระสวนจังหวัดต่างๆได้มีการแตกขยายเพิ่มเติมจากจังหวัดแบบโบราณมีการผสมผสานกระสวน จังหวัดแบบใหม่ๆให้เข้ากับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ดังเช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

--เปิง	--เปิง	--เปิง	--เปิง	-เปิง-เปิง	-เปิง-เปิง	-เปิง-เปิง	เปิงเปิงเปิงเปิง
--คื้ม	--คื้ม	--คื้ม	--คื้ม	-คื้ม-คื้ม	-คื้ม-คื้ม	-คื้ม-คื้ม	คื้มคื้มคื้มคื้ม
--แซ	--แซ	--แซ	--แซ	-แซ-แซ	-แซ-แซ	-แซ-แซ	แซแซแซแซ
--โมง	--โมง	--โมง	--โมง	-โมง-โมง	-โมง-โมง	-โมง-โมง	โมงโมงโมงโมง

กระสวยน้ำที่ 1

[illegible]

- เปิง - เปิง	- เปิง - เปิง
- คู้ม - คู้ม	- คู้ม - คู้ม
- แช - แช	- แช - แช
--- โมง	--- โมง

กระสวนที่ 3

----	- เปิง - เปิง	- เปิงเปิงเปิง	-เปิง --	----	- เปิง - เปิง	- เปิงเปิงเปิง	-เปิง --
----	----	----	---คู้ม	- คู้ม --	- คู้ม - คู้ม	----	----
----	- แช - แช	- แชแชนแซ	- แช --	----	- แช - แช	- แชนแซแซ	- แช --
--- โมง	--- โมง	--- โมง	--- โมง	--- โมง	--- โมง	--- โมง	--- โมง

กระสวนที่ 3 บรรเลง 8 รอบแล้วบอก

หมายเหตุ บรรทัดที่ 1 = กลองยาว

บรรทัดที่ 2 = กลองคู้ม

บรรทัดที่ 3 = ฉาบ

บรรทัดที่ 4 = โหม่ง

4. ทำฟ้อนประกอบการแสดงงิ้วกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยได้บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากงานวิจัยครั้งนี้โดยผู้วิจัยให้นักศึกษา คณาจารย์ สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง ,สาขาศุริยวงคีศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักเรียนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ได้ทำการเรียนและร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชา ทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งจากการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันได้ทำ ฟ้อนทั้งหมด 39 ท่าดังต่อไปนี้

ท่าเตรียม

มือทั้งสองข้างพนมมือไว้ระดับอกนั้งคุกเข่าให้เข้าซ้ายหย่อนติดพื้นท่านั้นคือท่าเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มทำที่ 1

ทำเตรียม นั่งคุกเข่าแล้วไหว้

ท่าที่ 1

มือทั้งสองข้างจับคว่ำระดับบนศีรษะแขนอยู่ระหว่างข้างศีรษะพอดี ศีรษะและลำตัวเอียงเข้าหาตัว และเอียงออกจากตัว ทำสลับซ้ายขวา เท้าทำเอียงออกจากตัว เท้าขวาจะก้าวไขว้ อยู่ข้างหน้าเท้าซ้าย พร้อมกับย่อเข่า ทำสลับซ้ายขวา ส่วนเท้าหลังให้เปิดส้นเท้า เดินตามจังหวะกลอง มือทั้งสองข้างจับ

หงายอยู่ระหว่างข้างลำตัว ศีรษะและลำตัวเอียงเข้าหาคู่ ขาและเท้า เท้าที่อยู่ข้างในระหว่างคู่ของฝั่งซ้าย และขวาให้ก้าวไขว้มาอยู่ข้างหน้าของเท้าอีกข้าง (ก้าวไขว้ออกจากกัน) พร้อมกับย่อเข่า และเท้าที่อยู่ข้างหลังให้เปิดส้นเท้า

ท่าที่ 2

มือจับหงายทั้งสองข้างพร้อมกับไขว้สลับกันอยู่ในระหว่างหน้าต้นขา ศีรษะและลำตัว ก้มศีรษะอยู่ในระดับพอดี โน้มลำตัวไปข้างหน้าพอดีขาและเท้า ให้เท้าที่อยู่ข้างในระหว่างคู่ของฝั่งซ้าย และขวาให้ก้าวไขว้มาอยู่ข้างหน้าของเท้าอีกข้าง (ก้าวไขว้ออกจากกัน) ให้เปิดส้นเท้าเดินตามจังหวะกลอง

ท่าที่ 3

ศิริษะเอียงออกจากกัน ลำตัวหันหน้าตรง แขนอยู่ด้านล่างระหว่างไขว่ (ต่างคนต่างทำแขนนอก) แขนด้านในยื่นไปด้านหน้า แขนตรง จีบคว่ำระดับอก เท้าแตะเท้าที่อยู่ด้านนอก ทำสลับกับซ้าย-ขวา

ท่าที่ 4

ศิริษะ เอียงไปด้านหน้า ลำตัวหันหลังให้คู่ตัวเอง แขน (หนักหน้า) แขนซ้ายอยู่ด้านหน้าตั้งวง ระดับคิ้ว แขนขวาอยู่ด้านหลังตั้งวงระดับเอว (หนักหลัง) เปลี่ยนจากมือที่ตั้งวงทั้งสองด้านเป็นจีบเท้าไขว่กันต่างคนต่างทำเท้านอกของตัวเอง

ท่าที่ 5

มือหนึ่งจีบคว่ำ อีกมือหงาย เอียงศิริษะไปตามมือ ส่วนเท้าย่ำแล้วแตะ ระดับมือทั้งสองอยู่ที่เอวด้านข้าง มือหนึ่งจีบคว่ำ อีกมือหงาย เอียงศิริษะไปตามมือ หันออกจากคู่ รับมืออยู่ข้างศิริษะ เท้าย่ำแล้วแตะ มือหนึ่งจีบคว่ำ อีกมือหงาย เอียงศิริษะไปตามมือ หันหน้าเข้าหากัน ระดับมืออยู่ที่ศิริษะ

ท่าที่ 6

มือหนึ่งจับที่ชายพก อีกมือท้าวสะเอวไว้ เท้าแตะชิดกับอีกเท้าหนึ่ง สะบัดจีบออกให้เป็นวง อยู่ที่ด้านข้าง อีกมือยังท้าวสะเอวอยู่ ส่วนเท้าก็สะบัดไปด้านข้างพร้อมกับสะบัดมือ สามครั้งตาม จังหวะแล้วค่อยเปลี่ยนไปทำอีกด้านสลับกันไปเรื่อย ๆ จนหมดจังหวะ

ท่าที่ 7

มือทั้งสองข้างจับหางระดับชายพกแล้ววาดมือซ้ายขึ้น ปล่อยตั้งวงบน วาดมือขวาตั้งวงล่าง สะบัดข้อมือทั้งสองข้างพร้อม ๆ กันทั้งสามครั้ง เท้าขวาก้าวข้างและปลายเท้าสามครั้ง ศีรษะเอียงตาม มือสูง

ท่าที่ 8

มือทั้งสองกำหลวม ๆ ชี้นิ้วหัวแม่มือขึ้น มือขวาอยู่ระดับศีรษะ มือซ้ายอยู่ระดับสะโพก สะบัดข้อมือทั้งสองข้าง ออกนอกลำตัว สามครั้ง ยกขาข้างเดียวกับมือต่ำ ยึดขยับ สามครั้งตามจังหวะ

ท่าที่ 9

มือทั้งสองจับหางแล้วสะบัดจีบออกเป็นวงบัวบานระดับปาก ถีบเท้าไปข้างหลังสามครั้ง ตามจังหวะ ศีรษะเอียงตรงข้ามกับเท้าที่ถีบไปด้านหลัง

ท่าที่ 10

มือทั้งสองจับปีกข้างระดับสูงกว่าศีรษะแล้วลากลงมาตั้งวงล่างระดับสะโพกและเท้าไป
ด้านหน้าเอียงศีรษะกลับซ้ายขวา

ท่าที่ 11

เอียงศีรษะทางขวากดลำตัวตามศีรษะจับม้วนมือออกพร้อมกัน ขาช้ายย่อขาขวาและ

ท่าที่ 12

เอียงศีรษะทางขวากดลำตัวตามศีรษะจับมือทั้งสองคว่ำลงที่ข้างสะโพกขาซ้ายย่อขาขวานตะ
เอียงศีรษะไปทางซ้ายกดลำตัวตามศีรษะตั้งวงล่างระดับเอวทั้งสองมือ ขาช้ายและด้านข้างขาขวายืน

ท่าที่ 13

มือสลับตั้งวงและจับหางซ้ายตามจังหวะ

ท่าที่ 14

มือซ้ายแบตรงไปข้างหน้าระดับหัว มือขวาแบระดับสะโพกยกขาขวายืนสลับกันกับคน
ทางซ้ายทำไปตามจังหวะ

ท่าที่ 15

ศีรษะก้มหน้าเล็กน้อย ลำตัวหันหลังให้คู่ตัวเอง แขนทั้งสองข้างประกบกัน (ท่าไหว้) เท้า
ต่างคนต่างยกเท้านอกของตัวเอง

ท่าที่ 16

ศีรษะเอียงด้านเดียวกันกับมือที่จับ ลำตัวหันหน้าเข้าหาคู่ตัวเอง มือทั้งสองข้างจับขนานกัน
ข้างลำตัวด้านมนระดับสะโพกเท้าต่างคนต่างแตะพื้นนอก ศีรษะเอียงด้านเดียวกันกับมือที่ตั้งวง ลำตัว
หันหลังให้คู่ตัวเอง แขนที่อยู่ด้านในตั้งวงระดับศีรษะ แขนที่อยู่ด้านนอกเท้าสะเอว เท้าต่างคนต่างยก
เท้านอกของตัวเอง

ท่าที่ 17

เอียงศีรษะไปทางด้านขวา กดเกี่ยวข้างตามศีรษะแขนซ้ายจับหน้าหัวเข็มขัดแขนขวาจับส่ง
หลังแขนตั้งขาซ้ายและ ขาขวาย่อเพื่อเป็นฐาน เอียงศีรษะไปทางซ้าย ลำตัวตรง แขนซ้ายตั้งวงระดับวง
ตัวนาง แขนขวาตั้งวงหน้า ขาช้ายยืนเป็นฐาน ย่อขาขวาปะยกหน้า

ท่าที่ 18

เอียงศีรษะไปทางด้านซ้ายกดเกี่ยวข้างตามศีรษะ แขนซ้ายและแขนขวาจับปีก ข้างเหนือ
ศีรษะไปทางด้านซ้าย จาช้ายย่อ ขาขวาและเอียงศีรษะไปทางด้านขวา กดเกี่ยวข้างตามศีรษะแขนซ้าย
และแขนขวาจับปีกข้างเหนือขาซ้ายและขาขวาย่อ

ท่าที่ 19

ยืนตรงแล้วยกขาพับไปด้านหลังแล้วให้ทั้งสองคนพับขาด้านขวาไปด้านหลังทั้งสองคน
ส่วนมือให้ออกห่างจากลำตัวเล็กน้อย

ท่าที่ 20

ให้ทั้งสองคนหันหน้าเข้าหากันแล้วย่อตัวลงพร้อมยกขาข้างขวาทั้งสองคน ส่วนมือ ให้เอามือด้านซ้ายไว้ด้านหลัง ส่วนมือด้านขวาแทงมือไปด้านหน้า ให้อยู่ในระดับเอว ทำเหมือนกันทั้งสองคน

ท่าที่ 21

ย่อตัวลงแล้วยกขาออกขึ้นมือนอกแบแล้วซ้อนมือไปข้าง ๆ ส่วนมือด้านในท้าวเอวไว้ ทำ
หันหลังใส่กัน และสลับหันหน้าใส่กัน

ท่าที่ 22

คนทางซ้ายทำท่าเหมือนจับสวิงแล้วซ้อนหาปลา ย่อตัวลงก้มหน้า และเท้านอกแล้วหันมา
หาคู่ทำท่าเหมือนยื่นปลาให้คนทางขวาแล้วหันหลังกลับไปยืนรอ ขณะที่คนทางซ้ายกำลังทำท่าแตก
ให้ยื่นหันหลังใส่ เพื่อรอจังหวะและหันไปทำท่ารับ โดยมีมืออยู่ข้างล่างเหมือนรับปลาใส่ไว้ข้างลำตัว
โดยยกเข่านอกขึ้นทำสลับกัน

ท่าที่ 23

มือทั้งสองจับหาง ยื่นแขนดึงออกไปข้างหน้าทั้งสองข้าง ขาย่ำตามจังหวะ หันหลังสลับไป
มา ศีรษะเอียงลัดคอสลับไปมา

ท่าที่ 24

คนทางขวา ศีรษะเอียงซ้ายเข้าหากับคนทางซ้ายกำมือแบบหลวม ๆ ขาย่ำไปมา ทำสลับข้าง
(คนฝั่งขวาทำตรงข้ามกับกับคนทางซ้าย)

ท่าที่ 25

แบบที่ 1

คนด้านขวาในภาพ เป็นท่าแอ่งย่อนขา มือขวาดั้งวางอยู่บนระดับหัว มือซ้ายตั้งวางอยู่ระดับสะโพก
หัวเอียงซ้าย ขาซ้ายยกหน้า

คนด้านซ้าย เป็นท่าแอ่งย่อนขา มือซ้ายตั้งวางระดับหัว มือขวาดั้งวางระดับสะโพก หัวเอียงขวา
ขาขวายกหน้า

แบบที่ 2 ทำสลับกันกับท่าที่ 25 แบบที่ 1

คนด้านขวา เป็นท่าแอ่งย่อนขา มือซ้ายตั้งวางระดับหัว มือขวาดั้งวางระดับสะโพก หัว
เอียงขวา ขาขวายกหน้า

คนด้านซ้าย เป็นท่าแอ้งย่อนขา มือขวาดึงวงอยู่ระดับหัว มือซ้ายดึงวงล่างอยู่ระดับสะโพก หัวเอียงซ้าย ขาซ้ายยกหน้า

ท่าที่ 26

คนด้านขวา มือขวาจับปีกข้างระดับไหล่ มือซ้ายท้าวสะเอว หัวเอียงขวา เท้าซ้ายเตะหน้า
คนด้านซ้าย มือซ้ายจับปีกข้างระดับไหล่ มือขวาท้าวสะเอว หัวเอียงซ้าย เท้าขวาเตะหน้า
คนด้านขวา หัวและหน้าหันไปมองคนด้านขวามือของเรา มือขวาจับแล้วหงายระดับไหล่ มือ
ซ้ายท้าวสะเอว ขาซ้ายเตะออกไปด้านข้าง

คนด้านซ้าย หัวและหน้าหันไปมองคนด้านซ้ายมือของเรา มือซ้ายจับแล้วหงายระดับไหล่ มือ
ขวาท้าวสะเอว ขาซ้ายเตะออกไปทางด้านข้าง

ท่าที่ 27

มือทั้งสองจับม้วนออก ระดับปาก หันข้างเข้าหากัน พร้อมเท้าเตะสลับหน้า-หลัง ตามจังหวะ
กลองยาว จังหวะ นับ 3 ครั้ง แล้วเปลี่ยนข้าง

ท่าที่ 28

หันหน้าเข้าหากัน มือทั้ง 2 ดบแปะกับฝั่งตรงข้าม แตะเท้านอก นับเป็น 1 จังหวะ จังหวะที่ 2
หันออกด้านไปตามด้านตรงข้ามกัน รोजังหวะที่ 3 เท้าสะเอวโดยใช้หลังมือแตะเท้านอกพร้อมขยับ
สะโพก 3 ครั้ง ทั้งหมด 3 จังหวะ ตามจังหวะกลองยาว

ท่าที่ 29

มือทั้งสองข้างอยู่ระดับสะโพก แล้วแบ่มือเข้าหาลำตัว สายไปมาระดับสะโพกตามจังหวะ
ดนตรี ใช้ปลายเท้าแตะพื้นสลับกันไปมา ตามจังหวะ ศีรษะตรง หน้าตรง มองไปที่ข้างหน้า

ท่าที่ 30

ปรบมือทั้งสองข้างระดับหน้าขาตัวเอง มือที่ปรบห่างออกจากลำตัวพอประมาณทั้งสองฝั่ง
ปรบมือหันหน้าเข้าหากันย่อขาลงพอประมาณ ขาอีกข้างยื่นเต็มเท้าและอีกข้างใช้ปลายเท้าแตะพื้น
โดยหันหน้าเข้าหากันเอียงหัวเล็กน้อยมองมือที่ปรบ

ใช้มือดึงวงระดับหางตา ฝั่งซ้ายใช้มือซ้าย ฝั่งขวาก็ใช้มือขวา มืออีกข้างท้าวสะเอวยึดตัวขึ้น
ขาหนึ่งยื่นเต็มเท้าอีกขาหนึ่งใช้ปลายเท้าแตะพื้น โดยทั้งสองฝั่งหันหลังเข้าหากันเอียงหัวตามมือนึงดึงวง

ท่าที่ 31

มือ หันหน้าเข้าหากันพร้อมกับท่าปรบมือล่าง อยู่ระหว่างข้างศีรษะและลำตัว เอียงศีรษะ
ด้านข้างพร้อมกับเอียงลำตัวด้วย เพื่อให้แตะเท้าที่อยู่ตรงข้ามกับปรบมือ พร้อมกับย่อเข่า

มือ จับทั้งสองมือ อยู่ในระดับศีรษะ ระหว่างข้างศีรษะ ศีรษะและลำตัว เอียงศีรษะไปด้านมือ
ที่จับ พร้อมกับเอียงลำตัวไปด้านเดียวกัน เพื่อให้แตะเท้าที่อยู่ตรงข้ามกับปรบมือ พร้อมกับย่อเข่า

มือ ตั้งวงบนทั้งสองมือ อยู่ในระดับศีรษะ ระหว่างข้างศีรษะ ศีรษะและลำตัว เอียงศีรษะไป
ด้านมือที่ตั้งวงพร้อมกับเอียงลำตัวไปด้านเดียวกัน ทำให้ตะเท้าที่อยู่ตรงข้ามกับปรบมือ พร้อมกับย่อ
เข่า

ท่าที่ 32

มือ กำมือทำยี่ผ้าทั้งสองมือออกจากลำตัว อยู่ข้างสะโพก ศีรษะและลำตัว เอียงศีรษะเข้าหา
พร้อมกับเอียงลำตัวเล็กน้อย เท้าก้าวเท้าที่อยู่ข้างนอกคู่ออกไปพร้อมกับแตะด้วยปลายเท้า

มือ กำมือทำยี่ผ้าทั้งสองมือเข้าหาอยู่ระหว่างข้างสะโพก ศีรษะและลำตัว เอียงศีรษะออก
จากคู่ พร้อมกับเอียงลำตัวมองคู่เล็กน้อย เท้าก้าวเท้าที่อยู่ข้างในคู่ พร้อมกับแตะด้วยปลายเท้า

ท่าที่ 33

ตั้งวงระดับไหล่ แขนกางออกเหยียดตรง คนชายและขวาทำเหมือนกันสลับหันหน้าเข้าหากัน
และออกจากกันอย่างต่อเนื่อง เพลง 1 2 3 แล้วยกขาขึ้น คนชายและขวายกขาข้างเดียวกันกับศีรษะตรง

ท่าที่ 34

มือทั้งสองข้างตั้งวงระดับเอว สลับซ้ายขวาไปมาตามจังหวะเพลงปลายเท้าแตะข้างเดียวกับ
มือที่ตั้งวงสลับไปมาพร้อมกับมือ ศีรษะเอียงข้างเดียวกับมือที่ตั้งวง

ท่าที่ 35

คนซ้ายมือขวาตั้งวงระดับเหนือศีรษะ มือซ้ายเอามือวางไว้ที่สะโพก คนขวาทำเหมือนกันแต่
ทำคนละข้าง คนซ้าย วางเท้าขวาไปด้านหลังเปิดส้นเท้าหลัง คนขวา วางเท้าซ้ายไปด้านหลังเปิดส้น
เท้าหลัง (สลับซ้ายขวา) ศีรษะเอียงตรงข้ามกับมือสูง

ท่าที่ 36

มือทั้ง 2 กำมือกลม ๆ อยู่ระดับหัวเข่าชิดด้านหน้าแล้วสะบัดศอกออกทั้งสองข้าง ด้านข้าง
ลำตัว (สลับไปมา) ยกขาข้างเดียวตั้งฉาก แล้วย่อตามจังหวะ แล้วยก (สลับซ้ายขวา) ศีรษะถักคอ

ท่าที่ 37

คนซ้ายจับหงายที่ชายพก มือขวาตั้งวงบนระดับหางตา หรือที่เรียกว่าท่าสอดสร้อยมาลา คน
ขวาทำเหมือนกันแต่ทำคนละข้าง ทำทั้งหมด 4 ครั้ง จากนั้นค่อย ๆ นั่งลง ย่อตามจังหวะดนตรีเพลง 1 2
3 และ ทำไปเรื่อย ๆ จนครบ 4 ครั้ง จากนั้นค่อย ๆ นั่งลงลักษณะเหมือนท่านั่งคุกเข่าแต่เข่าทั้งสองข้าง
ไม่แตะพื้นเอียงมองมือสูง หรือมือที่ตั้งวง

ท่าที่ 38

จากนั้นมือทั้งสองตั้งวงล่างแล้วเลื่อนมือปาดไปมา ตามจังหวะดนตรี จนจบห้องเพลงนั่ง
จนกว่าจะจบเพลงถักคอตามจังหวะดนตรีเพลงจนกว่าจะจบเพลง

ท่าที่ 39 ท่าจบ

มือทั้งสอง พนมมือ ระดับอก นั่งคุกเข่า ท่าจบนี้จะคล้าย ๆ ท่าเตรียม

นักศึกษา คณาจารย์ สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง ,สาขาศุริยางคศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักเรียนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ได้ทำกรเรียนและร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชาทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง

ก่อนทำการแสดงหรือเรียนรู้ต้องมีการไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคล

นักศึกษาสาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่น และนักเรียนโรงเรียนลำ
ปาววิทยาคม ทำการเรียนรู้การตีกลองยาวและการฟ้อนของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม

นักดนตรีวงกลองยาวบ้านหนองขาม เตรียมพร้อมในการแสดงตอนค่ำเพื่อนำในการ
แสดงผลงานของนักศึกษา สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การแสดงผลงานของนักศึกษา สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จากการเรียนรู้จากครูคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัด
กาฬสินธุ์

การแสดงผลงานของนักศึกษา สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง กลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ศึกษาดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาท่วงทำนองและลีลาการบรรเลงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ศึกษาทำนองรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

สรุปผล

ผลของการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและผลงานของวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

นายบุญวิน ศรีบุญมี หัวหน้าคณะ อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 143 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนป่าแดง มีอาชีพหลักคือทำนา กล่าวว่าได้เริ่มการแสดงวงกลองยาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510

จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรียนมาจากพ่อสุด ญาฟ้า นายบุญเงิน ศรีบุญมีได้รับแรงบันดาลใจในการตีกลองยาวของนายบุญเพ็ง ภูทรายศรี

นายบุญเงิน ศรีบุญมีเคยสอนให้กับคณะโนนภิบาล อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม การแสดงในสมัยก่อนนั้นแตกต่างจากสมัยปัจจุบันคือในสมัยก่อนการตีกลองยาวประกอบพ็อนโดยที่ไม่มีเครื่องดนตรีอื่นๆประกอบ แต่ในปัจจุบันนั้นมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเข้ามาประกอบเช่น พิณ พิณเบส เป็นต้น

โดยในการแสดงในแต่ละครั้งจะต้องมีการไหว้ครูก่อนโดยมีเครื่องไหว้ครูดังนี้ ดอกไม้ รูปเทียน เหล้าขาว แป้ง ยาสูบ ลักษณะการแต่งกายนั้นก็มีความแตกต่างจากในอดีตไม่มากนักคือเน้นที่การแต่งกายแบบพื้นบ้าน

ในลักษณะของการประสมวงกลองยาวในยุคก่อนั้นคร่าว พ.ศ.2510 นั้น มีการประสมวงดังต่อไปนี้

กลองยาว 3 ใบ

กลองรำมะนา 2 ใบ

ฉาบ 2 คู่

ลักษณะการประสมวงกลองยาวในปัจจุบันมีลักษณะดังต่อไปนี้

กลองยาว 6 ใบ

ฉาบ 7 คู่

(ประกอบไปด้วย ฉาบใหญ่ขนาด 12 นิ้ว 3 คู่)

(ฉาบกลางขนาด 10 นิ้ว 2 คู่)

(ฉาบเล็กขนาด 9 นิ้ว 2 คู่)

กลองรำมะนา 2 ใบ

ฆ้อง 1 ใบ

ขอ(ขอลอ,เกราะ) 1 อัน

ฉิ่ง 1 คู่

อัตราค่าจ้างแต่เดิมนั้นประมาณ 500-700 บาทปัจจุบันค่าจ้างประมาณ 15,000 บาทขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้ไกลเพราะเกี่ยวข้องกับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางและสมาชิกในวงอื่นๆอีกที่ร่วมกันไปแสดง ซึ่งเฉลี่ยในปีหนึ่งมีงานประมาณ 20-30 งานทั้งงานแห่บุญประเพณีต่างๆ เช่นงานกฐิน งานบวช เป็นต้นอีกทั้งไปทำการแข่งขันกลองยาวในพื้นที่อื่นๆอีก

นางดิน ภูตาคล้าย อายุ 78 ปีบ้านเลขที่ 73 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และนางไข่ ภูทรายศรี อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 139 หมู่ 3 บ้านหนองขาม

ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้ชมการแสดงกล่าวว่า “เป็นคณะกลองยาวที่เล่นได้ไพเราะดี การแสดงดี เก่งมา ไปชนะทุกสนามแข่งขัน” อีกทั้งได้ชมการแสดงในครั้งที่แสดงในหมู่บ้านหรือในยามที่ไปทำการแข่งขัน และสิ่งที่ประทับใจคือการแสดงการต่อสู้ของนักดนตรีที่ทำการต่อสู้แล้วตีจังหวะที่ไม่ขาดหาย น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนอนลงพื้น ลุกขึ้นมาตีจังหวะไม่ขาดหาย ต่อเนื่องได้ดีมากๆ แต่ในปัจจุบันนี้ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของการแสดงต่างๆ ทั้งในรูปแบบการแสดงที่ดีขึ้นทันสมัย

นางใหม่ ศรีบุญมี อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 3 บ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นนางพ่อนให้กับวงกลองยาวบ้านหนองขาม เมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว กล่าวว่า การพ่อนแต่ก่อนไม่มีจังหวะมากเท่าในปัจจุบันนี้ ผู้พ่อนคือผู้อยู่ด้านหน้า ผู้ตีกลองคือผู้บอกเปลี่ยนท่า ในอดีตเคยไปแสดงที่โรงละครแห่งชาติ อาจารย์พรชัย ศรีสารคามเป็นผู้พา คณะกลองยาวบ้านหนองขามไปทำการแสดง

2. ดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงวงกลองยาว บ้านหนองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ในปัจจุบันมีการนำเครื่องเสียงที่เป็นลักษณะการเคลื่อนที่ได้โดยใช้รถเข็นน้ำในหมู่บ้านนำมาทำเป็นรถที่ใส่เครื่องเสียงประกอบไปด้วย ลำโพงฮอลล์ ตู้ลำโพงเสียงเบส พาวเวอร์แอมป์ ใช้แบตเตอรี่เป็นต้นกำเนิดไฟฟ้าขนาด 12 โวลต์ อีกทั้งยังนิยมใช้กีตาร์เบส พิณไฟฟ้า กลองชุดเข้ามาประกอบการแสดงวงกลองยาวในปัจจุบันอีกด้วย จุดเด่นที่สำคัญของวงกลองยาวบ้านหนองขามคือไม่มีการร้อง แต่จะใช้ท่วงทำนองของพิณแทนท่วงทำนองของการร้อง โดยใช้เพลงลูกทุ่ง-หมอลำที่ได้รับคามนิยมในปัจจุบันและในอดีตในการบรรเลง

ตู้ลำโพงที่ใช้สำหรับซ้อมและการแข่งขัน ตู้ลำโพงเสียงกลาง แหลม ขนาดลำโพง 15 นิ้ว ตู้ลำโพงเสียงเบสหน้าเปิดขนาด 15 นิ้ว มิกเซอร์ขนาด 8 ช่อง พร้อม Equalizer สำหรับปรับแต่งเสียง ติดตั้งอยู่บนแท่น Power Amplifier ลำโพงขยายเสียงตู้ลำโพง เครื่องปรับแต่งเสียง เครื่องเล่นดีวีดี รถแห่งวงกลองยาวบ้านหนองขาม ใช้ลำโพงฮอลล์ 4 ตัว ยึดบนโครงเหล็ก ตกแต่งสวยงามด้วยผ้า ตู้ลำโพงกลางแจ้งขับเสียงทุ้ม เครื่องช่วยเสียงพิณหรือดีเลย์ เอกโค ทำให้เสียงพิณไพเราะมากยิ่งขึ้น พาวเวอร์แอมป์ สำหรับพ่วงกับแบตเตอรี่ หน้ากลองทำจากหนังวัว กลองตั้งหน้ากลองทำจากหนังวัว สายร้อยทำจากหนังวัว กลองยาวไม้พุง ขึงตึงด้วยหนังวัวที่ทำเป็นเส้นขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร ช่องเสียงภายในกลองยาวเมื่อมองจากด้านล่างกลองจะมีรูขนาดที่เล็กประมาณ 1 นิ้ว กลองยาวพร้อมกับอุปกรณ์ตกแต่งเพื่อความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยมีผ้าตกแต่งสวยงาม ขอลอ ทำจากไม้ไผ่ พร้อมด้วยไม้ตี กลองตั้งใช้วิธีการหามทั้ง 2 คน ข้องเล็กพร้อมไม้ตี ฉาบใหญ่พร้อมทุฟางสีแดงเพื่อความสวยงาม จึงพร้อมทุสีเหลืองและสีส้ม

3. ท่วงท่าและลีลาการบรรเลวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏดังนี้

นักแสดงออกมาตั้งแถวท่าเตรียมในการฟ้อน การต่อตัวของวงกลองยาวโดยใช้นักดนตรีวงกลองยาว 3 คนอยู่ด้านล่าง ผู้ตีกลองยาวยืนบนไห่และไม้อยู่ด้านบน กลองยาวต่อกันตีกลองในลักษณะนั่งอยู่บนไห่ของมือฉาบและฟ้อนประกอบ การแปรแถวในการบรรเลวงกลองยาว เครื่องดนตรี ฉาบ เกราะ ฉิ่ง จะอยู่อีกแถวกับกลอง ทำนั้บรรเลวงกลองยาว ทำขึ้นบรรเลวงกลองยาว การแปรแถววงกลองยาว การต่อตัววงกลองยาว ทำนอนในการตีกลองยาว

ลักษณะของกระสวนจังหวะกลองของคณะบ้านหนองขามมีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งก่อตั้ง คณะกระสวนจังหวะต่างๆ ได้มีการแตกขยายเพิ่มเติมจากจังหวะแบบโบราณมีการผสมผสานกระสวนจังหวะแบบใหม่ๆ ให้เข้ากับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ดังเช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้ การเกริ่นหัวกระสวนที่ 1 หัวร่ามะนาขึ้นก่อน หลังจากนั้นร่ามะนาตีเหมือนกับห้องที่ 5 และ 6 กลองยาวรอบสุดท้ายลงจบต่อจากห้องที่ 5 การบอกกระสวน ที่ 1 กระสวนที่ 2 รอบที่ 1 กระสวนที่ 2 รอบที่ 1 บรรเลงสามรอบแล้วบอก กระสวนที่ 2 รอบที่ 2 กระสวนที่ 2 รอบที่ 2 บรรเลงสามรอบแล้วบอก กระสวนที่ 2 รอบที่ 3 กระสวนที่ 2 รอบที่ 3 บรรเลงสามรอบแล้วบอก กระสวนที่ 3 กระสวนที่ 3 บรรเลง 8 รอบแล้วบอก

4. ท่าฟ้อนรำประกอบการแสดงวงกลองยาวคณะบ้านหนองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยได้บูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากงานวิจัยครั้งนี้โดยผู้วิจัยให้นักศึกษาคณาจารย์ สาขาคณตรีและการแสดงพื้นเมือง ,สาขาศุริยวงศศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักเรียนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ได้ทำการเรียนและร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชาทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งจากการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันได้ท่าฟ้อนทั้งหมด 39 ท่าดังตัวอย่างต่อไปนี้

ท่าเตรียม

มือทั้งสองข้างพนมมือไว้ระดับอกนั่งคุกเข่าให้เข้าซ้ายหย่อนติดพื้นทำนี้คือท่าเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มทำที่ 1

ท่าที่ 1

มือทั้งสองข้างจับคว่ำระดับบนศีรษะแขนอยู่ระหว่างข้างศีรษะพอดี ศีรษะและลำตัวเอียงเข้าหาซ้าย และเอียงออกจากซ้าย ทำสลับซ้ายขวา ทำเอียงออกจากซ้าย ทำขวาจะก้าวไขว้ อยู่ข้างหน้าเท้าซ้าย พร้อมกับย่อเข่า ทำสลับซ้ายขวา ส่วนเท้าหลังให้เปิดส้นเท้า เดินตามจังหวะกลอง มือทั้งสองข้างจับ

หงายอยู่ระหว่างข้างลำตัว ศีรษะและลำตัวเอียงเข้าหาหัว ขาและเท้า เท้าที่อยู่ข้างในระหว่างคู่ของฝั่งซ้าย และขวาให้ก้าวไขว้มาอยู่ข้างหน้าของเท้าอีกข้าง (ก้าวไขว้ออกจากกัน) พร้อมกับย่อเข่า และเท้าที่อยู่ข้างหลังให้เปิดส้นเท้า

ท่าที่ 2

มือจับหางทั้งสองข้างพร้อมกับไขว้สลับกันอยู่ในระหว่างหน้าต้นขา ศีรษะและลำตัว ก้มศีรษะอยู่ในระดับพอดี โน้มลำตัวไปข้างหน้าพอดีขาและเท้า ให้เท้าที่อยู่ข้างในระหว่างคู่ของฝั่งซ้าย และขวาให้ก้าวไขว้มาอยู่ข้างหน้าของเท้าอีกข้าง (ก้าวไขว้ออกจากกัน) พร้อมกับย่อเข่าและเท้าที่อยู่ข้างหลังให้เปิดส้นเท้าเดินตามจังหวะกลอง

ท่าที่ 3

ศีรษะเอียงออกจากกัน ลำตัวหันหน้าตรง แขนอยู่ด้านล่างระหว่างใบหู (ต่างคนต่างทำแขนนอก) แขนด้านในยื่นไปด้านหน้า แขนตรง จับคว่ำระดับอก (ท่าซัดแป้งผัดหน้า) เท้าแตะเท้าที่อยู่ด้านนอก ทำสลับกับซ้าย – ขวา และมีทำอื่นๆอีกจนครบ 39 ท่า นอกจากนี้นักฟ้อนและนักดนตรี คณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังได้ไปทำการแข่งขันที่จังหวัดอุบลราชธานีการสืบทอดในครั้งนี้ นักศึกษา คณะจารย์ สาขาดนตรีและการแสดงพื้นเมือง , สาขาดุริยางคศิลป์แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักเรียนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ได้ทำการเรียนและร่วมการแสดงวงกลองยาวบ้านหนองขามเพื่อเป็นการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในวิชาทักษะดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การประสมวงดนตรีพื้นเมือง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษากลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง ผลจากการศึกษาทำให้ทราบประวัติความเป็นมา เทคนิคการบรรเลง ท่าฟ้อน ท่าทางประกอบการตีกลองยาว มีประเด็นสมควรแก่การนำมาอภิปราย คือ

ประวัติและผลงานของคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ทำให้ทราบว่าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์มีมานานแล้วตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2510 – 2557 (ใหม่ ศรีบุญมี, 2556 : สัมภาษณ์) ในปัจจุบัน รวมระยะเวลา 47 ปีได้รับใช้สังคมมาอย่างช้านานได้รับความนิยมนในประเพณีต่างๆของชาวอีสาน ฮีต 12 เช่นงานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานสงกรานต์ บุญบั้งไฟ ผ้าป่า กลอง ตลอดไปจนถึงการ

แข่งขัน การถ่ายทอดให้กับสถานศึกษาต่างๆตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ด้วยคณะกรรมการบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้านอนุรักษ์รักษาไว้ไม่ให้สูญหายนำไปเผยแพร่ให้กับคณะต่างๆ เช่น บ้านโนนภิบาล อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดมหาสารคามและคณะอื่นๆต่างให้ความเคารพและนับถือว่าคณะกรรมการบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นคณะกรรมการที่เก่าแก่มากระหนึ่งในภาคอีสาน

ในด้านท่วงทำนองกระสวนจังหวะได้มีการพัฒนาไปตามยุคตามสมัย แต่เดิมนั้นมีไม่มากนักในกระสวนจังหวะต่างๆแต่ได้มีการพัฒนานำบทเพลงลูกทุ่งหมอลำที่เป็นที่นิยมของผู้คนในสังคมนำมาประยุกต์ใช้จนเกิดความน่าสนใจทำให้สามารถยืดอกได้เครื่องดนตรีแต่เดิมมีเพียงไม่กี่ชิ้นคือ กลองยาว 3 ใบ กลองรำมะนา 2 ใบ ฉาบ 2 คู่ สอดคล้องกับ พรชัย ศรีสารคาม ได้กล่าวถึงกลองยาวอีสานว่า กลองยาวเป็นเครื่องที่เก่าแก่ของอีสาน สามารถบรรเลงให้เร้าใจเกิดความบันเทิงได้ การตีกลองยาวจะตีเพื่อประกอบสมโภชหรือนำขบวนแห่ ตีเพื่อให้จังหวะผู้ฟ้อนรำแข่งตามแบบชาวอีสานไว้ที่นิยมมาทำกลองยาวอีสาน คือ ไม้มี (ไม้ขุ่น) จะมีน้ำหนักเบา คณะกลองยาวคณะหนึ่ง ๆ ส่วนมากจะมีกลองยาว 3-4 ใบ รำมะนาขนาดใหญ่จะให้เสียงทุ้ม อีกอย่างหนึ่ง ฉาบหนึ่งคู่หรือสองคู่ หม้องโหม่งขนาดเล็กหนึ่ง รวมแล้วคณะหนึ่งจะใช้ผู้บรรเลงประมาณ 8-10 คน (พรชัย ศรีสารคาม 2521 : 145-149)

การปรับตัวที่ดีแต่ก็คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของคณะกรรมการบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ (ดิน ภูตาคล้าย, 2556 : สัมภาษณ์) คือการใช้ไม้พยูงทำกลองยาวทำให้เสียงใสกังวานไกล มีการนำเครื่องดนตรีต่างๆมาประสมวงเช่น พิณไฟฟ้า เบส เป็นต้นเป็นที่น่าประหลาดใจในด้านการสืบทอดกลับพบว่ามีผู้ที่สนใจในหมู่บ้านเข้าร่วมคณะกลองยาวบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างมากสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเป็นอย่างดี อีกทั้งได้รับรางวัลชนะเลิศหลายรางวัลทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด (บุญเรือน ศรีบุญมี, 2556 : สัมภาษณ์)

คณะกรรมการบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ที่ใช้ไม้พยูงนั้นแต่เดิมยังพอที่จะหาได้แต่ในปัจจุบันนี้ค่อนข้างที่จะหายากมาก ราคาแพง เป็นไม้ที่สงวนอีกด้วยส่วนผสมของข้าวกลองที่นำมาจากขมจินผสมกับจี๊เถ้าของใบมะพร้าวก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดเสียงที่กังวานไกล น่าฟัง เชื่อกันสำหรับร้อยหน้ากลองนั้นทำจากหนังวัวจะไม่ทำให้ยืดเหมือนเชือก นับว่าเป็นสิ่งที่เป็เทคนิควิธีการอีกอย่างหนึ่งในภูมิปัญญาของคณะกรรมการบ้านหนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งในประเด็นนี้ได้สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

ที่กล่าวว่ากลอง เครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง ข้างในเป็นโพรงขึ้นหนังหน้าเดียวก็มี เช่น กลองยาว โทน รำมะนา ขึ้นหนัง 2 หน้าก็มี เช่น กลองทัด ตะโพนเปิงมาง กลองแขก กลองมลายู กลองชนะ บัณเฑาะว์ทั้งที่ขึ้นหนังหน้าเดียวและ 2 หน้า มีทั้งกรึงด้วยหมุด และ โย่งเร่งเสียงด้วยเส้นหนังและ หวาย ที่ใช้โลหะขึงที่หน้าแทนหนังก็มี เช่น กลองมโหระทึก ใช้ตีด้วยฝ่ามือหรือด้วยไม้ตีเพื่อให้เกิด เสียงดังก้อง กลองเป็นเครื่องบอกสัญญาณบอกจังหวะ หรือใช้ประกอบกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ใน ประเทศอินเดียสมัยพระเวท ใช้กลองตีเป็นสัญญาณอัญเชิญเทวดาหรือตีเพื่อขับไล่ภูตผีปีศาจในอาร พลิบูชาหรือสงครามก็มีการตีกลองบอกเป็นสัญญาณ บางทีก็มีรำยมนต์เสียก่อนแล้วจึงตี ในลัทธิ ศาสนาต่าง ๆ ที่ใช้กลองตีบอกสัญญาณก็มีที่ตีควบไปกับการตีระฆังก็มี พวกชาวนาในประเทศรัสเซียตี กลองให้เกิดเสียงดังก้องเป็นอย่างเลียนเสียงฟ้าร้อง เพื่อเรียกให้ฝนตกมา ในมลายูมีกลองเป็นสิ่งหนึ่ง ของเครื่องราชกกุธภัณฑ์ (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี 2536 : 40-45)

แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ในความรู้ที่ได้สั่งสมมาของภูมิปัญญาคณะกลองยาวบ้าน หนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เป็นอย่างดีและในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำนักศึกษาด้านดนตรีและการแสดงพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้รับความอนุเคราะห์ด้านสถานที่จากโรงเรียนลำปาววิทยาคมโดยคณะครู ผู้บริหารให้ความสนใจและร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่อำเภอยางตลาดโดย ผู้วิจัยพยายามที่จะบูรณาการให้เชื่อมโยงในหลายมิติ เพื่อการเรียนรู้การแสดงคณะกลองยาวบ้าน หนองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง ด้านดนตรีและทำฟ้อนได้รับการ ต้อนรับเป็นอย่างดีและนักศึกษาก็ได้ความรู้เป็นอย่างมากทำให้เกิดการอนุรักษ์และการสร้างเครือข่าย ทางวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นเมืองในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

- 1.ควรมีการศึกษาวงกลองยาวในพื้นที่อื่นๆด้วย
- 2.หัวข้อที่สมควรทำวิจัย เช่น เทคนิคการบรรเลง การผลิตกลองยาว ช่างแบบชาวบ้าน องค์ประกอบทางดนตรี การฟ้อน อิทธิพลจากสื่อ วัฒนธรรมภายนอก การสืบทอด
- 3.ควรมีการบันทึก การเก็บข้อมูลในระดับแต่ละวง ในตำบล อำเภอ ภาคและระดับประเทศ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณารักษ์

บรรณานุกรม

เฉลิมศักดิ์ พิภูสรี . “วิธีการศึกษาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน,” มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10(2) :

31-33 ; พฤศจิกายน 2535–เมษายน, 2536.

———. “วิธีการศึกษาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน,” มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10(2) : 40-45 ;

พฤศจิกายน 2535–เมษายน, 2536.

นักรบ มาลาสิ. “กลองเต็ง,” ศิลปากร. 34(6) : 95–105 ; พฤษภาคม, 2534.

ปัญญา รุ่งเรือง.ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย , กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2546.

คุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา,หม่อม. รำไทย กรุงเทพฯ:เลิฟแอนด์ลิฟเพรส. 2535.

พรชัย ศรีสารคาม. “กลองยาวอีสาน,” ใน อีสานคดี หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน.

หน้า 145–149. มหาสารคาม : วิทยากรมหาสารคาม, 2521.

สุกรี เจริญสุข. ดนตรีวิจารณ์, กรุงเทพฯ : โครงการจัดตั้งวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล,
2538

อุทัย สันธูสาร. “กลอง,” ใน สารานุกรมไทยของอุทัย สันธูสาร. หน้า 89–92. กรุงเทพฯ :

บำรุงกุล, 2519.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

<http://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557

kkn.brrd.in.th สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557

http://www.kalasin.go.th/th/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 สืบค้นเมื่อวันที่ 1
กรกฎาคม 2557

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

จักรพงษ์ ชมพูพิศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการวงกลองยาว สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2556

วิจิต ภัคศิริรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น นักวิชาการ

นักฟ้อน วงกลองยาว สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2556

อรรถพงษ์ อัครศิริวร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, นักศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น มื่อพิณ สมาชิกวงกลองยาวบ้านหนองขาม สัมภาษณ์ เมื่อ
วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2556

นายบุญเวิน ศรีบุญมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านหนองขาม หมู่ที่ บ้าน

หนองขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2556 และวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2556

สุกัญญา ทองทิพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ผู้รู้ โรงเรียนลำปาววิทยาคม อ.

ยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2556

นางดิน ภูตาดหลาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านหนองขาม หมู่ที่ บ้าน

หนองขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2556

นางไข่ ภูทรายศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านหนองขาม หมู่ที่ บ้านหนอง

ขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์ เมื่อ
วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2556

นางใหม่ ศรีบุญมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ธีรฤ จักรเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านหนองขาม หมู่ที่ บ้านหนอง

ขาม หมู่ที่ 3 ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์ เมื่อ
วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2556

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ผู้แสดงและผู้ชมการแสดง

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้
2. แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้
 - 2.1 หัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม
 - 2.2 ผู้ชม ผู้ฟัง การแสดง
 - 2.3 ผู้รู้ นักวิชาการ
3. วิธีใช้ ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แล้วบันทึกคำให้สัมภาษณ์ลงในเทปบันทึกเสียงหรือในสมุดจดบันทึก

แบบสัมภาษณ์
หัวหน้าคณะ ผู้ชมผู้ฟัง นักฟ้อน นักดนตรี

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. การศึกษาจบชั้น.....จาก.....
4. อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
5. วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....
6. เริ่มหัดเล่นตั้งแต่อายุเท่าไร (ถ้าเลิกเล่นบอกสาเหตุที่เลิกเล่น).....
.....
7. ท่านมีอายุการแสดงมากี่ปี มีผู้แสดงทั้งหมดกี่คน.....
.....
8. มีการจัดแบ่งหน้าที่การแสดงอย่างไร.....
.....
.....
9. เคยเป็นผู้ฝึกสอนให้คนอื่นหรือไม่.....
.....
10. การฝึกหัดการบรรเลงในสมัยก่อนกับในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร.....
.....
.....
11. การฝึกการเล่น มีพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยหรือไม่.....
.....
12. เนื้อหาการสร้างสรรค์ใช้แสดงในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใดมากที่สุด
.....
.....
13. ท่านคิดว่าการการบรรเลงของท่าน ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
 - 13.1 การแต่งกาย.....
 - 13.2 เนื้อหาของการแสดง.....
 - 13.3 จำนวนผู้แสดง.....

- 13.4 การจัดเวที.....
- 13.5 กาลเทศะของการจัดแสดง.....
- 13.6 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....
- 13.7 เทคนิคที่ใช้ในการบรรเลง.....
- 13.8 เนื้อหาของเพลงที่ใช้ร้อง.....
- 13.9 การไหว้ครู.....
- 13.10 การร้องและการลำ.....
14. การแสดงบรรเลงกลองยาวของท่าน มีการนำเพลง.....
-
15. ท่านคิดว่าการบรรเลงกลองยาวประยุกต์ แตกต่างจากรูปแบบการแสดงในลักษณะเดิมอย่างไร มีอุปกรณ์การแสดงเพิ่มเติมด้วยหรือไม่.....
-
16. ท่านคิดว่า เหตุผลใดที่ทำให้การบรรเลงกลองยาวของท่านได้รับความนิยมจากผู้ชม.....
-
17. ท่านได้รับการว่าจ้างบ่อยครั้งเพียงใด คิดอัตราค่าจ้างในการแสดงอย่างไร.....
-
18. ท่านคิดว่าต่อไปภายหน้า การบรรเลงกลองยาวของท่านจะได้รับความนิยมมากขึ้นหรือเสื่อมความนิยมลงเป็นเพราะเหตุใด.....
19. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงกลองยาวของท่าน จะทำให้เอกลักษณ์ของการบรรเลงกลองยาวเปลี่ยนแปลงไปด้วยหรือไม่.....
-

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

(นายหิรัญ จักรเสน)

สถานที่.....

วันที่...../...../.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์ผู้รู้ นักวิชาการ

ชื่อ.....

-
1. ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 2. ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
 3. การศึกษาจบชั้น.....จาก.....
 4. อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
 5. วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....
 6. ท่านรู้จักคณะกลองยาวบ้านหนองขาม หรือไม่
.....
.....
 7. ท่านมีประสบการณ์บรรเลงกลองยาว อย่างไรบ้าง.....
.....
 8. ทำไมจึงสนใจการบรรเลงกลองยาว.....
.....
 9. ความประทับใจเกี่ยวกับการบรรเลงกลองยาวคืออะไรบ้าง.....
.....
.....
 10. ลำดับในการแสดงต่ำสุด สูงสุดเท่าไร.....
 11. ครูกลองยาวที่รู้จักและมีชื่อเสียง มีใครบ้าง.....
.....
.....
 12. ท่านคิดว่าการบรรเลงกลองยาว ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
 - 12.1 การแต่งกาย.....
.....
 - 12.2 เนื้อหาของท่านเอง.....
.....
.....

12.3 จำนวนผู้แสดง.....

.....

12.4 การจัดเวที.....

.....

12.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....

.....

12.6 เทคนิคที่ใช้ในการบรรเลง.....

.....

12.7 การร้องและลำ.....

.....

12.8 เนื้อหาของเพลงที่ใช้ร้อง.....

13. งานที่ได้รับว่าจ้างให้ไปแสดงมากที่สุด คืองานใด (งานพิธีกรรม งานบวช งานแต่งงาน ฯลฯ)

.....

14. ในงานที่ท่านไปชมแสดง นอกจากมีกลองบรรเลงกลองยาว มีมหรสพอย่างอื่นด้วยหรือไม่ หากมี
คนสนใจ จะชมอะไรมากที่สุด.....

.....

.....

15. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบรรเลงกลองยาวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

(นายหิรัญ จักรเสน)

สถานที่.....

วันที่...../...../.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3

แบบสัมภาษณ์ผู้ชม ผู้ฟัง การแสดง

ชื่อ.....

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. การศึกษาจบชั้น.....จาก.....
4. อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
5. วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....
6. ท่านชอบการบรรเลงกลองยาวของใคร เพราะเหตุใด.....
.....
7. ท่านเคยชมการบรรเลงกลองยาวของใคร บ่อยครั้งที่สุด.....
.....
8. นักดนตรีที่ชื่นชอบมีใครบ้าง สาเหตุที่ชอบเพราะเหตุใด.....
.....
9. มีโอกาสที่ได้ชมการบรรเลงกลองยาวในงานใดบ้าง มีโอกาสได้ชมบ่อยครั้งเพียงใด.....
.....
10. ท่านชอบการบรรเลงกลองยาวที่จัดแสดงในเนื้อหาใดมากที่สุด เพราะเหตุใด.....
.....
11. ท่านคิดว่าเมื่อรูปแบบการบรรเลงกลองยาวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนจะมีผล กระทบ
ต่อเอกลักษณ์ของการบรรเลงกลองยาวหรือไม่.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

(นายหิรัญ จักรเสน)

สถานที่.....

วันที่...../...../.....

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

แผนที่.....

บ้านเลขที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา..... น.

สถานที่สนทนา.....

ผู้ร่วมสนทนา.....

.....

.....

หัวข้อสนทนา/ข้อสังเกต.....

.....

.....

บันทึกรายละเอียด.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อสังเกต.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

(นายหิรัญ จักรเสน)

สถานที่.....

วันที่...../...../.....

แบบสังเกต

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกต เพื่อใช้เป็นแนวทางในครั้งนี้
2. แบบสังเกตนี้ ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้
 - 2.1 หัวหน้าคณะกลองยาวบ้านหนองขาม
 - 2.2 ผู้ชม ผู้ฟังการแสดง
 - 2.3 ผู้รู้ นักวิชาการ
3. วิธีใช้ ใช้สังเกตผู้ให้ข้อมูล แล้วบันทึกคำให้สัมภาษณ์ลงในเทปบันทึกเสียงหรือในสมุด

จดบันทึก

แบบสังเกต

แบบสังเกตนี้ใช้เป็นแนวทางในการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและ
ขั้นตอนการบรรเลงกลองยาวบ้านหนองขาม

ชื่อ.....หมู่บ้าน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... เวลา..... น.
สถานที่สังเกต บ้านเลขที่หมู่ที่.....บ้าน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จำนวน.....

1. การสังเกตองค์ประกอบการบรรเลงกลองยาว.....

1.1 หัวข้อสังเกต

1.1.1 ตัวกลองยาว.....

.....
.....

1.1.2 การตี.....

.....
.....

1.1.3 การตั้งระบบเสียง.....

.....
.....

1.1.4 ทำนอง.....

.....
.....

1.1.5 เพลง.....

.....
.....

1.1.6 บริบทพื้นที่.....

.....
.....

1.1.7 การจับกลองยาว.....

.....

.....

1.1.8 คนตรีประกอบ.....

.....

.....

2. การสังเกตุขั้นตอนการบรรเลงกลองยาว.....

2.1 หัวข้อสังเกต

2.1.1 การเตรียมพร้อมเพื่อการแสดง.....

.....

.....

2.1.2 พิธีไหว้ครู

.....

.....

2.1.3 อุปกรณ์ไหว้ครู.....

.....

.....

2.1.4 การโหมโรง.....

.....

.....

2.1.5 การร้องเพลงและการสร้างสรรค์ทำนอง.....

.....

.....

2.1.6 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง.....

.....

.....

2.1.7 การตี.....

.....

.....

2.1.8 การดำเนินทำนอง.....

2.1.9 ผู้ฟัง ผู้ชม.....

.....

.....

2.1.10 วิธีการจบ.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(นายหิรัญ จักรเสน)

สถานที่.....

วันที่...../...../.....

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายหิรัญ จักรเสน
วันเกิด วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2522
สถานที่เกิด อำเภอ เมือง จังหวัด ขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 37 หมู่ 14 ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน สาขาดุริยางคศิลป์ (พื้นเมือง) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2533 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีฐาน ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2539 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนถ้ำขามวัด ตำบลในเมือง อำเภอ
เมือง จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2544 ปริญญา ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) วิชาเอกดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2553 ปริญญา ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.)
วิชาเอกดุริยางคศิลป์ (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2556 กำลังศึกษาต่อ ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.)
วิชาเอกดุริยางคศิลป์ (ดนตรีวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น